

SOLI DEO GLORIA

Solas

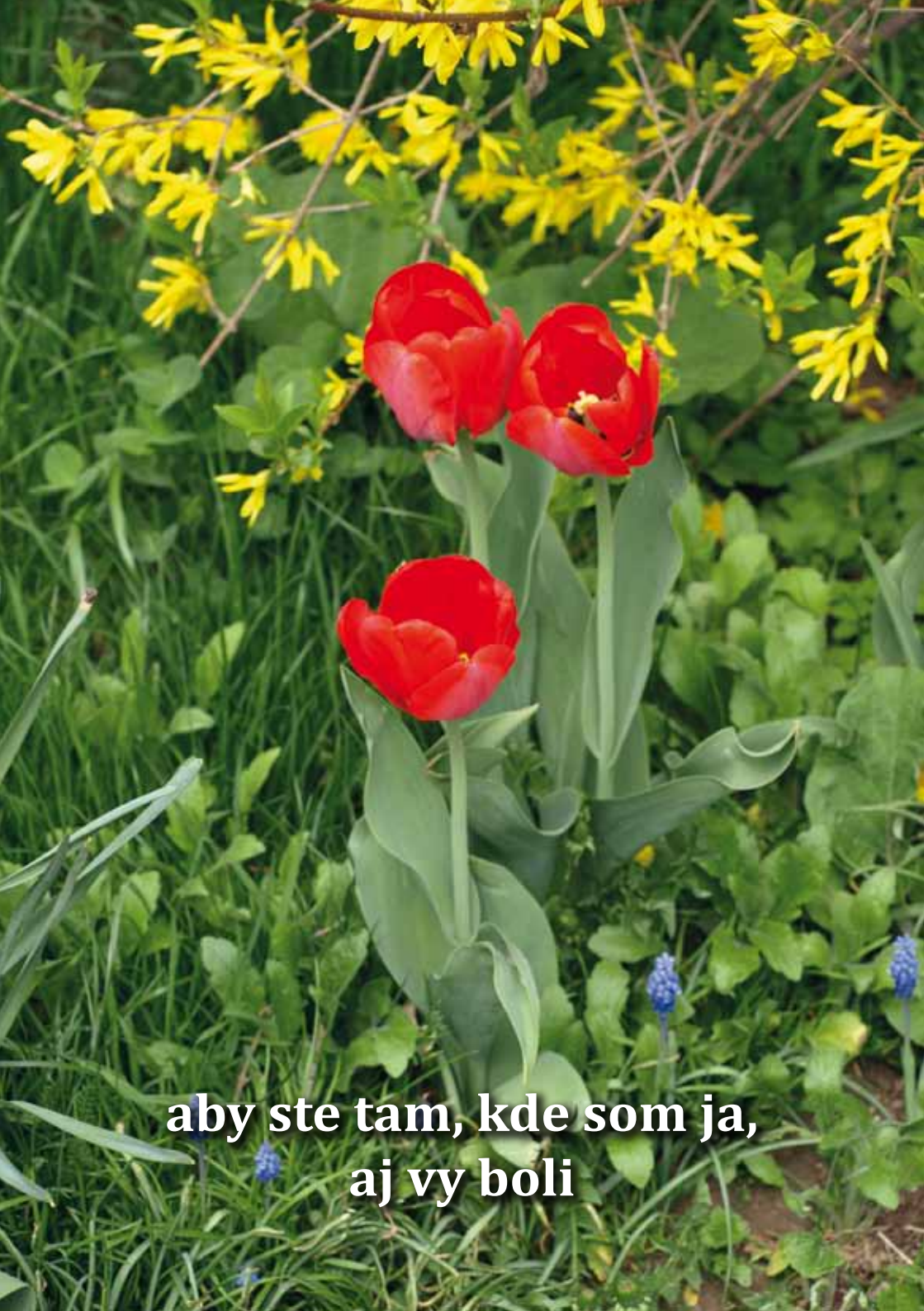
číslo 62

jar 2024

domov k Otcovi

Ján 14

**aby ste tam, kde som ja,
aj vy boli**

Napred hore domov

1. Napred hore domov, otčinu kde mám,
vedie cesta úzka, ktorú určil Pán!
Nedá oddych, pokoj klamná sveta púšť,
dedičstvo mám v nebi, tam sa skončí púť.

Zbor: Napred za ním domov, do nebeských brán,
Slávne miesto pripravuje pre nás Pán!

2. Napred hore domov s Pánom putujem,
On ma drží mocne, chráni každý deň.
Vprostred skúšok, bojov, slávny vidím cieľ
vždy chcem k nemu kráčať, ako Pán môj šiel. *Zbor:*

3. Napred hore domov speje ducha let,
tiahne srdca túžba v nadpozemský set.
Hoc aj v žití zemskej radosti mám dost,
uzriem až tam v nebi plnej krásy skvost. *Zbor:*

4. Napred hore domov k nebies výšinám,
bratia, sestry poďme v Božej slávy chrám!
Baránkovi znie tam večnej chvály hlas,
za víťazstvo veniec očakáva nás! *Zbor:*

*Spevník Duchovné piesne, Nitra 1987, pieseň č. 230.
Publikované s láskavým súhlasom zostavovateľa spevníka*

obsah

Cesta do Otcovho domu	2	Stručná história – 3. časť	25
Milovať svojho blížneho	4	Stručná história – 4. časť	33
Viac ako len dobrý Samaritán	7	Na podobu Ježiša – 2. časť	
Spasenie z viery – 3. časť	9	Byť ako Kristus	41
Stručná história – 2. časť	14	Oznam	44

Neprehliadnite oznam na str. 44

Cesta do Otcovho domu

Nech sa nelaká vaše srdce! Veríte v Boha, verte aj vo mňa.

V dome môjho Otca je mnoho príbytkov; keby nebolo tak, povedal by som vám to, pretože vám idem pripraviť miesto a keď odídem a pripravím vám miesto, prídem zase a poberiem si vás k sebe, aby ste tam, kde som ja, aj vy boli.

Ján 14:1-3

Boli to iste vážne chvíle, ktoré prežívali učeníci v prítomnosti Pána Ježiša. Nemuselo by to tak byť, keby ich srdce jemu viac dôverovalo. Toto je hneď aj ako prvé zamyslenie pre naše životy.

Žijeme s Pánom Ježišom, chodíme s ním, vyznávame ho, veríme v neho, a predsa sú mnohokrát v našom živote ťažké chvíle a ťažké situácie. Nechcem to zjednodušiť, ale dôvod je často v tom, že mu nerozumieme alebo že sa na neho málo spoliehame. A preto sa často aj obávame, či dokonca ľakáme. To nie je len slovo pre prvých Pánových učeníkov. To je slovo pre nás, pre všetkých. Strach je niečo, čo je blízke, žiaľ, aj Božím deťom. V Písme čítame, ako takéto situácie Pán so svojimi učeníkmi riešil a ako s nimi hovoril.

V 13. kapitole evanjelia podľa Jána nachádzame, že Pán o veciach Božieho plánu, ktorý bol dovedty skrytý, začal hovoriť len medzi tými, ktorí ostali po oddelení sa toho jedného, o ktorom čítame, že mu bolo povedané, aby vykonal rýchlo to, čo má vykonať. Dozvedáme sa, že Judáš hneď nato odišiel a bola noc. Bola to temná chvíľa. Nemyslím z pohľadu času dňa a toho, že vonku bola tma, ale bola to temná chvíľa v prvom rade v duši a živote Judáša. Je to tak preto, lebo je tu niekto, kto v minulosti síce niesol meno Svetlonoš, ale teraz je

to vlastne nositeľ tmy. V ňom je tma, v diablove, v satanovi. A keď vstúpil do Judášovho srdca, tak vidíme, že Judášova situácia sa len zhoršila. Kam sa život človeka v takejto tme dostane, vidíme neskôr pri Judášovi, o ktorom je napísané, že odišiel a obesil sa.

Pán Ježiš sa k svojim teraz prihovára a hovorí im niečo, čo ich zarmútilo. Hovoril im o svojom odchode. Keď máme niekoho radi, keď sa v jeho spoločnosti dobre cítíme, a keď prichádza jeho odchod, čas lúčenia, tak to zarmucuje. Zhruba tri a pol roka chodenia s Pánom bolo pre nich, jeho učeníkov, obdobím, v ktorom ho oni v mnohých veciach mohli dobre spoznať. A preto sa nedivíme, že im hovorí: „Deti, krátku chvíľu som s vami, ale nebude to tak stále“ (verš 33). Aká dlhá tá chvíľa bola? Blížilo sa to, čo je spojené s Veľkou nocou a Golgotou. A tak im ostáva ešte krátka chvíľa. Oni síce veľmi nerozumejú týmto veciam, ale zostávajú z jeho slov zarmútení.

Pán Ježiš k nim, ktorých nazýva aj svojimi priateľmi, pristupuje s láskou a nehou a oslovuje ich „deti“. Chce im dať nádej. Chce im dať potešenie, povzbudenie. Čím? Hovorí im o ceste do nebeského domu – do Otcovho domu a mieste

v Otcovom dome, ktoré je pre nich a tých ľudí, ktorí Pána milujú, pripravené. Toto im Pán Ježiš zjavuje. Hovorí im potom: „budete ma hľadať“, a 33. verš pokračuje: „a ako som povedal Židom, že ta, kam ja idem, vy nemôžete prísť, i vám teraz hovorím“. Nemôžu tam prísť všetci súčasníci Pána Ježiša a vôbec všetci tí, ktorí stoja na nejakom svojom náboženstve, ktorí stoja na nejakých svojich prikázaniach a nariadeniach, lebo, ako hovorí Pán: „... ak neuveríte, že ja som, zomriete vo svojich hriechoch“ (Ján 8:24). To je to, čo povedal Židom. To je to, čo hovorí svojim súčasníkom a svetom zaznieva pre všetkých ľudí aj dnes. To je to vážne slovo „ak neuveríte, zomriete v svojich hriechoch a navždy zahyniete“. On nepripravuje zahynutie, lebo ono je pripravené pre všetkých neveriacich už dávno. Tu hovorí k tým, ktorí majú byť účastní slávy nebies. Ale aj im ešte v tejto chvíli hovorí, že „ani vy tam nemôžete prísť“. Prečo? No, pre stav ich srdca. Teraz ich neobviňuje, nehovorí o nich nič zlého. Teraz hovorí len o tom, aká je ich situácia. Povieme veľmi jednoducho: cesta do neba existuje, ale oni o nej veľmi málo vedia, lebo cesta ešte nie je hotová, nie je dokončená. V Božích očiach a pre Baránka ustanoveného pred založením sveta cesta do nebies je hotová vec, ale pre tých ľudí vtedy, ktorí to vtedy mali prijať, tomu uveriť, kým dielo (cesta k Otcovi) nebolo ešte dokončené, to bolo svojím spôsobom nemožnosťou. Myslím na smrť na Golgote a kým tu ešte nebol predmet spasiteľnej viery, viery v jeho vzkriesenie z mŕtvych, čím je Spasiteľ, Prostredník, Ježiš Kristus z Nazareta.

V rozhovore Pána s učeníkmi ide o myšlienku: *cesta do neba sa dokončuje.*

Tá jediná cesta do Otcovho domu. Ale Pán prv, než prejde na túto tému, ešte im hovorí aj o niečom inom, čo je a bude dôležitým prvkom v Otcovom dome. Je to niečo, čomu sa oni majú učiť a na čo sa majú pripravovať. To je uvedené vo verši: „Nové prikázanie vám dávam – aby ste sa milovali navzájom; tak ako som vás miloval, aby ste sa aj vy tak milovali navzájom. Po tom poznajú všetci, že ste moji učeníci, keď budete mať lásku medzi sebou“ (Ján 13:34-35) Láska! Je tu oslovenie „deti“ – a to je spojené s láskou. Ak je tu reč o Otcovi, keď to Syn hovorí, je to spojené s láskou. A ak je tu reč, povieme teraz, len o učeníkoch, je to spojené s láskou. A všetko je to rozšírené v tomto evanjeliu v 3. kapitole v tom snád' najznámejšom verši o Božej láske: „Lebo tak miloval Boh svet, že svojho jednorodného Syna dal, aby nikto, kto verí v neho, nezahynul, ale mal večný život“ (Ján 3:16).

To je niečo, s čím sa stretávame v Božom slove a dal by Boh, aby sme sa stretávali s tým aj vo svojich životoch. Myslím v životoch spoločenstva veriacich ľudí, v cirkvi. *Aby ste sa milovali navzájom. Keď budete mať lásku medzi sebou.* Stretávame sa na spoločných zhromaždeniach, ale žiaľ, musíme si to priznať, často medzi Božimi deťmi v Cirkvi či v zbore je mnoho iných vecí, ktoré nie sú na vzdelanie, ktoré nie sú na rast, ktoré nie sú na potešenie. To sú často boľavé veci, ktoré sú medzi veriacimi. Ale to, k čomu vedie Pán Ježiš, je príprava pre dom Otcov. To je to, čo iné miesta Písma hovoria, aby nás spájala Kristova láska. Ona je pojivom, pojivom dokonalosti.

Pán Ježiš so svojimi učeníkmi hovoril ako Syn človeka, ktorý nemal kde

by hlavu sklonil. A on im zrazu hovorí o Otcovom dome: „Od Otca som vyšiel a teraz zase idem k Otcovi“. Uvádza ich do poznávania úžasných vecí, ktoré boli ešte skryté pred nimi aj v tej chvíli

a mnohé z nich sú ešte skryté aj pre nás dnes.

Ideme do Otcovho domu. Ideme cestou, ktorou je Pán Ježiš, ako to o sebe povedal: „Ja som tá Cesta, Pravda i Život“.

Vladimír Azor

Milovať svojho blížneho

A hľa, nejaký zákonník vstal a pokúšajúc ho povedal: Učiteľu, čo mám urobiť, aby som dedične obdržal večný život? A on mu povedal: Čo je napísané v zákone? Ako čítaš? A on odpovedal a riekol: Milovať budeš Pána, svojho Boha, z celého svojho srdca, z celej svojej duše, z celej svojej sily a z celej svojej mysli a svojho blížneho ako samého seba. A Ježiš mu povedal: Dobre si odpovedal, to čiň a budeš žiť. A on chcúc sám seba ospravedlniť povedal Ježišovi: A kto je mojím blížnym? Na to odpovedal Ježiš a riekol: Istý človek išiel z Jeruzalema dolu do Jericha a upadol medzi lotrov, ktorí ho i vyzliekli i zranili a odišli zanechajúc ho polomŕtveho. A náhodou išiel tiež dolu akýsi kňaz, tou istou cestou, a keď ho zazrel, obišiel druhou stranou. A podobne aj Levita, ktorý idúc tiež dolu prišiel na to miesto, a keď prišiel a videl, obišiel druhou stranou. No potom prišiel k nemu nejaký Samaritán, uberajúci sa cestou, a keď ho videl, milosrdenstvom bol hnutý a pristúpil a poobväzoval jeho rany a polial olejom a vínom a vyložiac ho na svoje vlastné hovädlo zaviedol ho do hostinca a postaral sa o neho. A druhého dňa, keď odchádzal, vyňal dva denáre, dal hostinskému a povedal mu: Maj o neho starosť, a čo by si nad to viacej vynaložil, ja ti, keď pôjdem tadeť späť, zaplatím. Ktorý teda z týchto troch zdá sa ti, že bol blížnym tomu, ktorý to bol upadol medzi lotrov? A on povedal: Ten, ktorý mu učinil to milosrdenstvo. Vtedy mu povedal Ježiš: Chod' a čiň aj ty podobne!

Lukáš 10:25-37

Toto zamyslenie je zamerané na zrejme najznámejšie podobenstvo, ktoré kedy Ježiš povedal. Skôr ako sa naň pozrieme, je dôležité uvedomiť si, v akom kontexte bolo povedané.

K Ježišovi pristúpil zákonník (odborník na Mojžišov zákon), ktorý sa spýtal Pána, čo je potrebné urobiť, aby zdedil večný život. Ježiš vyzval tohto muža, aby si sám odpovedal na svoju otázku z Mojžišových písem v biblickom Starom zákone. Zákonník citoval dva starozákon-

né verše: prvý hovorí, že máme milovať Boha celou svojou bytosťou a druhý učí, že máme milovať blížneho svojho ako seba samého. Ježiš súhlasil s jeho odpoveďou a naznačil, že ak niekto skutočne dokonale miluje Boha a miluje blížneho svojho ako seba samého, zaslúži si večný život. Avšak, ako sme si už povedali¹⁾, nikto nie je schopný milovať Boha takýmto spôsobom.

Nato sa zákonník spýtal Ježiša, kto je jeho blížny. Bola to táto otázka, ktorá

viedla Pána k tomu, aby povedal podobnosť o milosrdnom Samaritánovi.

Pozorne si teda všimnite, že toto podobnosť nebolo povedané ako odpoveď na otázku „Čo mám urobiť, aby som dedične obdržal večný život?“ – Ježiš mu na to už odpovedal tak, že musí milovať Boha celou svojou bytosťou a svojho bližného ako samého seba. Podobnosť bolo však skôr odpoveďou na otázku: „*A kto je mojím bližným?*“

V tom čase mali náboženský vodcovia svoje vlastné predstavy o tom, kto je ich bližný. V piatej kapitole Evanjelia Matúša sa dozvedáme, ako niektorí Židia vykladali prikázanie o milovaní svojho bližného, keď Ježiš povedal: „*Počuli ste, že bolo povedané: „Milovať budeš svojho bližného... a nenávidieť budeš svojho nepriateľa.“* Potom dodal: „*Ale ja vám hovorím: Milujte svojich nepriateľov.*“ Vtedy si mnohí Židia mysleli, že milovať svojho bližného znamená milovať svojho blízkeho Žida a že nie sú povinní milovať tých, ktorí nie sú deťmi Izraela. Náboženský vodcovia, farizeji, zašli ešte ďalej a tvrdili, že milovať bližného znamená, že musia milovať iných farizejov. Aby však bola táto otázka zodpovedaná raz a navždy, Ježiš povedal to slávne podobnosť „O milosrdnom Samaritánovi“.

Dramatická udalosť podobnosti sa odohrala na ceste z Jeruzalema do Jericha, dlhej 26 kilometrov. Jeruzalem bol 1 000 metrov nad morom, kým Jericho ležalo 300 metrov pod hladinou mora, takže cesta viedla dolu z kopca. Treba dodať, že táto oblasť bola pustá a neúrodná a cesta bola plná zákrut a zatáčok, ideálne miesto na nastraženie pasce pre neopatrných cestovateľov. Nešťastný

cestovateľ, pravdepodobne Žid, kráčal po tejto ceste, keď ho napadli zbojníci, vyzliekli ho, zbili a nechali polomŕtveho. Musel byť naňho žalostný pohľad. Išiel okolo kňaz. Tento nábožný muž by sa určite zastavil a pokúsil sa urobiť, čo by mohol, aby mu pomohol, ale rozhodol sa prejsť okolo po druhej strane. Potom prišiel levita – leviti boli pomocníkmi kňazov –, ale konal presne rovnakým spôsobom; prešiel po opačnej strane cesty.

Potom prišiel tretí muž. Pravdepodobne si na tomto mieste zákonník, ktorý počúval podobnosť, myslel, že Ježiš povie, že táto tretia osoba je obyčajný Žid. Ak by to urobil, odkaz by bol: „Nezáleží na tom, či ste židovský vodca alebo nie, každý Žid má povinnosť pomôcť svojmu židovskému spoluobčanovi.“ Ale nie, na počudovanie tohto odborníka na zákona Ježiš povedal, že ďalší okoloidúci bol Samaritán! Ide o to, že Samaritáni boli vyhlásení za nepriateľov Židov. Napríklad, pri jednej príležitosti, keď chceli Židia skutočne uraziť Pána Ježiša, nazvali ho Samaritánom. Keď však Samaritán v podobnosti zbadal toho ležiaceho polomŕtveho Žida, namiesto toho, aby prešiel na druhú stranu, zlutoval sa nad ním. Nebál sa, že by to mohol byť nastražený prepád a že by banditi mohli vyskočiť a ubiť ho na smrť. Cítil, že v tejto situácii má morálnu povinnosť, aj keď to znamenalo ohrozenie vlastného života a neskorý príchod do svojho cieľa. Videl pred sebou ľudskú bytosť v núdzi, a tak sa zastavil, obviazal mužovi rany a poskytol najlepší liek, ktorý mal k dispozícii – olej a víno. Keď videl, že zranený muž je slabý a bezmocný, posadil ho na osla a odviezol do najbliž-

šieho hostinca, pričom celú cestu kráčal vedľa neho.

Po príchode do hostinca mu poskytol všetku pomoc, akú mohol, a keď musel odísť, dal hostinskému dva denáre, aby sa o toho nešťastného Žida postaral, kým sa nevráti. Dva denáre predstavovali pre pracujúceho muža dvojdňovú mzdu a stačili by na niekoľkodňovú starostlivosť. V každom prípade Samaritán sľúbil, že krčmárovi preplatí všetky ďalšie výdavky, ktoré mu vzniknú.

Teraz si pripomeňme, že zákonník sa Ježiša spýtal: „*A kto je mojím blížnym?*“, ale všimnite si otázku, ktorú mu Ježiš položil na konci: *Ktorý teda z týchto troch zdá sa ti, že bol blížnym tomu, ktorý to bol upadol medzi lotrov?*“ Je to, ako keby Ježiš povedal: „Váš postoj je nesprávny. Nemali ste sa pýtať „kto je mojím blížnym?“, ale skôr „komu mám ja byť blížnym?“ V každom prípade zákonník odpovedal Pánovi správne. Povedal, že blížnym je muž, ktorý prejavil milosrdenstvo. Ježiš zakončil rozhovor slovami: „*Chod' a čiň aj ty podobne!*“. Takže jednoducho povedané, mojím blížnym je každý, kto ma potrebuje, bez ohľadu na farbu pleti, spoločenskú triedu, vierovyznanie, etnický pôvod atď. Vskutku, musíme byť blížnymi dokonca aj našim nepriateľom.

Takže sme už videli, že prvá požiadavka na získanie večného života – milovať Boha celým svojím srdcom, myslou, dušou a silou – je pre nás nesplniteľná. Je ľahké splniť druhú požiadavku, totiž

milovať blížneho ako seba samého? Povedal by som, že je to rovnako nemožné, pretože všetci sme prirodzene zameraní na seba. Milujeme seba, zameriavame sa na to, čo je pre nás výhodné; aj keď pomáhame druhým, máme tendenciu pýtať sa sami seba, aký to bude mať úžitok pre nás, pokiaľ ide o vďačnosť, ktorá nám je preukázaná, priaznivý dojem, ktorý zanecháme v iných ľuďoch, dokonca aj to, ako bude Boh spokojný s nami. Výnimkou môže byť napríklad obeta, ktorú matka prinesie pre svoje vlastné dieťa. Ale ako sme videli, náš blížny nie je len náš príbuzný či známy, patria k nemu dokonca aj naši nepriatelia. Koľko lásky prejavuješ voči svojim nepriateľom? Miluješ ich tak, ako miluješ seba? Všetci musíme určite priznať, že nielenže sme nedodržali prvé prikázanie milovať Boha celou svojou bytosťou, ale zlyhali sme aj pri druhom – milovať blížneho ako seba samého. Faktom však zostáva, že táto láska nie je voliteľná, ale je *nevyhnutná*, ak chceme získať večný život. Prichádzame nevyhnutne k záveru, že večný život si nikdy nedokážeme zaslúžiť.

A tu prichádza dobrá správa evanjelia. Ježiš Kristus získal večný život pre všetkých, ktorí si zúfajú nad sebou a nad vlastným úsilím a ktorí jednoducho veria v neho a v jeho obeť na kríži. Je to On, kto svojou vlastnou obeťou na kríži získal večný život pre všetkých, ktorí veria v neho, aby boli spasení. Ale o tom viac v ďalšom zamyslení.

Michael Steedman

Zdroj

- 1) Pozri články „Ako získať večný život“ a „Snaha ospravedlniť samého seba“, Solas číslo 61, str. 4-9

Viac ako len dobrý Samaritán

*A hľa, nejaký zákonník vstal a pokúšajúc ho povedal:
Učiteľu, čo mám učiť, aby som dedične obdržal večný život?
A on mu povedal: Čo je napísané v zákone?...*

Lukáš 10:25-37

V predchádzajúcom zamyslení (str. 4) sme sa pozreli na slávne podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi. Záver, ku ktorému sme dospeli je, že naším blížnym môže byť ktokoľvek. Skutočne, Boh od nás vyžaduje, aby sme milovali aj nášho najhoršieho nepriateľa.

Som toho názoru, že je evidentné, že jediný človek, ktorý naplnil prvé prikázanie – milovať Pána Boha celou svojou bytosťou, dokonale a neustále, je Pán Ježiš, najmä keď uvažíme, že pravým znakom lásky k Bohu je absolútna poslušnosť jeho prikázaniam a vôli. Myslím, že by sme súhlasili s tým, že Pán Ježiš vyniká nad zvyškom ľudstva svojou dokonalou láskou voči Bohu v myšlienkach, slovách aj v skutkoch. Chcem sa však teraz pokúsiť ukázať, že Ježiš dokonale poslúchol aj druhé prikázanie a v láske k blížnemu v skutočnosti zašiel oveľa ďalej než milosrdný Samaritán.

Bolo rozumné očakávať, že kňaz alebo kňazov pomocník (levita) by sa zastavili, aby pomohli židovskému spolupútnikovi, ktorý bol zbitý a zanechaný polomŕtvy na ceste. Koniec koncov, boli predsa zástupcami ľudu a mali ísť príkladom zbožného a láskavého správania. Čo nám však podobenstvo prezrádza? Že títo len prešli okolo. Že nechceli s ním mať nič spoločné. A prečo by potom mal Samaritán pomáhať Židovi? Medzi týmito dvoma národmi a ich obyvateľmi

existovalo stáročia dlho trvajúce nepriateľstvo a Samaritáni zvyčajne so Židmi nechceli mať nič spoločné. Keď sa teda Samaritán zľutoval nad obeťou tých zlodejov a šiel mu pomôcť, to bolo celkom nečakané gesto skutočnej, pravej lásky.

Ale čo Pán Ježiš? Ako prejavil svoju lásku k blížnemu on? Jeho blížnym bola samozrejme ľudská rasa. Medzi Pánom a týmto svetom existovalo nepriateľstvo – v skutočnosti sa človek stal nepriateľom Boha tým, že zhrešil a odmieta svojho Stvoriteľa. Vina bola aj je v plnej miere na strane človeka, takže akú zodpovednosť mal Pán voči zatúlaným stvoreniam, ako sme my? Vôbec žiadnu! A predsa, nešiel len náhodou cestou okolo a pomohol vzbúreným, rebelujúcim mužom a ženám, ale v skutočnosti opustil nebeskú slávu a prišiel k nim cielene sem, na zem.

V podobenstve čítame, že obeť zlodejov zostala zanechaná polomŕtva, ale Písmo nás učí, že my nie sme len polomŕtvi, ale duchovne celkom mŕtvi! To je to, čo znamená byť hriechmi oddelený od Boha. Znamená to byť duchovne mŕtvy. Ak bol stav muža z podobenstva vážny – keďže zostal polomŕtvy, v našom prípade je to očividne beznádejné – sme úplne mŕtvi vo svojich hriechoch.

V podobenstve ďalej čítame, že milosrdný Samaritán pristúpil k mužovi, obviazal mu rany a nalial na ne olej a víno. Olej a víno samozrejme slúžili ako lieky,

ktoré pomáhali hojiť rany tohto chudáka. No čo môže človek urobiť pre niekoho, kto je už mŕtvy? Ľudsky povedané, pre stratených hriešnikov, mŕtvych vo svojich prestúpeniach a hriechoch sa už urobiť nedá nič. Ale Pán Ježiš tým, že na kríži za hriešnikov zomrel, dokázal uzdraviť aj tých najhorších hriešnikov. Jeho vzácna krv bola preliata, aby z nás zmyla naše hriechy. Ako napísal apoštol Ján vo svojom prvom liste: „*Krv Ježiša Krista... nás očisťuje od každého hriechu*“ (1. Jánov 1:7). Jeho smrťou môžeme mať život, večný život.

Ďalej tiež čítame, že milosrdný Samaritán posadil tohto úbohého zraneného muža na vlastného somára, zatiaľ čo on kráčal vedľa neho. Ježiš však urobil oveľa viac než len to: keď zomrel na kríži, niesol na svojom tele hriechy celého sveta. Ako píše apoštol Peter vo svojom prvom liste: „*ktorý sám vyniesol naše hriechy na svojom tele na drevo, aby sme odumreli hriechom a žili spravodlivosťou, ktorého sinavicami ste uzdravení*“ (1. Petrov 2:24). Takže uzdravenie a vykúpenie prišlo k mužom a ženám skrze obeť Pána Ježiša Krista; niesol ich hriechy na svojom tele a cez jeho rany a vyliatu krv boli očistení.

Tento milosrdný Samaritán potom vzal muža do hostinca, kde mu mohla byť poskytnutá väčšia starostlivosť a pozornosť, sľúbiac, že majiteľovi hostinca neskôr uhradí všetky ďalšie výdavky, ktoré by mu mohli vzniknúť. Ale Pán Ježiš urobil oveľa viac než len toto. Zaplatil plnú cenu vykúpenia nielen za jedného hriešnika, ale za milióny hriešnych mužov a žien. Z toho teda vyplýva, že už nie je nič, čo by bolo potrebné ešte zaplatiť, aby sme dostali večný život, pretože on prostredníctvom svojej obete zaplatil všetko, čo Boh požá-

doval. Jeho spásonosný čin bolo dokonalé, a teda kompletne dielo.

Naplnil teda Ježiš druhé prikázanie tým, že miloval svojho blížneho ako seba samého? Áno, určite naplnil. Opustil nebeskú slávu, aby zachránil tých, ktorí sa pre svoje hriechy stali jeho nepriateľmi. Boli sme mŕtvi vo svojich hriechoch, ale on na kríži na svojom tele niesol hriechy nespočetného množstva mužov a žien, obetoval za nich svoj život a vylial svoju krv, aby ich očistil. Urobil to preto, aby ich konečne priviedol do nebeského domova, kam on sám odišiel. Nie je potrebné urobiť nič viac, aby sme získali vykúpenie, pretože to všetko za nás urobil Ježiš. Jeho posledný výkrik na kríži bol: „Je dokonané.“ Jeho skutok bolo úplným a dokonalým dielom.

Drahí priatelia, na koho sa chcete obrátiť, aby ste našli spásu, vykúpenie? Na kňaza – možno snád' o niečo svedomitejšieho, statočnejšieho ako bol ten, ktorý sa nachádza v podobenstve? Alebo sa obrátite na kostol? Nie, nie je to kňaz ani cirkev, koho potrebujete. Potrebujete tú jedinou osobu, ktorá vás môže zachrániť a zaručiť vám večný život. Vo svetle toho, čo sme si povedali, nesmieme nikdy, naozaj nikdy pochybovať o láske Pána Ježiša voči hriešnikom – a o jeho ochote zachrániť vás.

Dovoľte mi zakončiť toto zamyslenie slovami apoštola Pavla (Rim. 5:6-8):

Lebo Kristus, keď sme ešte boli slabí, ešte za času zomrel za bezbožných. Lebo sotva kto kedy zomrie za spravodlivého, pretože za dobrého by sa niekto snád' aj odvážil zomrieť. Ale Boh tak dokazuje svoju lásku naproti nám, že keď sme my ešte boli hriešnikmi, Kristus zomrel za nás.

Michael Steedman

Spasenie z viery znamená žiť život viery

Židom kapitola 11 – Rachab

Vierou nezahynula smilnica Rachab s tými, ktorí neposlúchali vo viere, prijímúc vyzvedačov s pokojom.

Židom 11:31

V Knihe Jozuovej (2:1–24) čítame poučný príbeh o Božom súde nad bezbožníkmi a o Božom spasení z milosti tých, ktorí Bohu veria a Boha vo viere poslúchajú. Tento príbeh je súčasťou historického rámca udalostí dejín Božej spásy. Boh vyviedol svoj ľud, izraelský národ, z Egypta. Izraelčania putovali po púšti 40 rokov. Bohu neposlušná generácia pomrela. Zomrel aj Boží služobník Mojžiš a Hospodin nad izraelským národom namiesto neho ustanovil Jozuu. Dva a pol z izraelských kmeňov už dostali zaslúbenú zem na východ od rieky Jordán, zvyšné kmene idú zaujať zaslúbenú zem, ktorú im dal Hospodin (Jozua 1:1-5). Jozua posla do Jericha dvoch mužov, vyzvedačov, aby prešpehovali zem a Jericho (Jozua 2:1).

Skutok viery pohanskej smilnice Rachab

Vyzvedači sa ubytujú u neviestky (smilnice) Rachab. Kráľ Jericha sa dozvie o týchto zvedoch a chce, aby ich Rachab vyviedla von z domu. Rachab ich však skryje na podstreší domu a zatají ich pred kráľom a jeho mužmi, oklamúc ich, že nevedela, že sú to Izraeliti a že vraj už odišli z mesta, aby sa teda ponáhľali, aby ich dostihli. Mužovia Jericha jej uverili a naháňali zvedov až po rieku Jordán. Samozrejme, zvedov nedostihli, pretože tí boli ukrytí u Rachab v Jerichu.

Dôležité je porozumieť, prečo sa Rachab takto zachovala. Veď Izraelčania mali prísť dobyť a zahubiť Jericho, teda aj pre ňu samu ako obyvateľku Jericha to mali byť nepriatelia. Vysvetlenie nachádzame v tom, čo Rachab povedala izraelským vyzvedačom (2:9): „*Viem, že vám Hospodin dal túto zem, a že váš strach padol na nás, a že zmalátneli pred vami všetci obyvatelia zeme, ani čo by sa boli rozplynuli ako voda.*“ Odkiaľ Rachab vedela, že Hospodin (Jahve) je Boh a že dal svojmu ľudu, izraelskému národu, túto zem? Odkiaľ vedela o Bohu a o jeho zvrchovanom pláne? Veď národ, v ktorom žila, uctieval pohanské božstvá. Rachab počula svedectvo, ktoré sa šírilo o Izraelcoch a o tom, ako ich Boh vyviedol z otroctva v Egypte a ako im dáva víťaziť nad okolitými národmi. Toto svedectvo sa šírilo medzi národmi zeme: „*Lebo sme počuli o tom, že Hospodin vysušil vody Rudého mora pred vami, keď ste vyšli z Egypta, ako aj o tom, čo ste učinili dvom amorejským kráľom, ktorí boli za Jordánom, Síchonovi a Ógovi, ktorých ste zariekli na úplnú záhubu a zničili*“ (2:10).

Tú istú zvesť počula ako Rachab, tak aj celé Jericho. Ako reagovali na počutú zvesť obyvatelia Jericha? „*Keď sme to počuli, ochablo naše srdce, ani čo by sa bolo rozlialo, ani nezostalo viacej v nikom ducha odvahy pred vami*“ (verš 11). Ako

reagovala na počutú zvesť Rachab? Rachab uverila v Hospodina ako v jediného pravého živého Boha, Boha Abraháma, Izáka a Jakoba (verš 11): „... *lebo len Hospodin, váš Boh, je Bohom na nebesiach hore i na zemi dole.*“ V čase Božieho súdu prichádzajúceho vo forme vyplienenia (zahľadenia) bezbožných modlárskeho národov rukou Izraelčanov Rachab uverila v Božiu milosť, pretože vo viere prísahou zaviazala vyzvedačov, že učinia milosť (záchranu) s ňou a domom jej otca: „*A tak teraz mi prisahajte, prosím, na Hospodina, pretože som učinila milosrdenstvo s vami, a že aj vy učiníte milosrdenstvo s domom môjho otca a dáte mi znamenie pravdy a zachováte pri živote môjho otca i moju matku i mojich bratov i moje sestry a všetko, čo majú, a vytrhnete naše duše zo smrti*“ (2:12-13).

Rachab sa rozhodla pridať sa na stranu Hospodina, očakávajúc vo viere záchranu v čase zarieknutia na úplné vyhladenie Jericha. Rachab uverila počutej zvesti, uverila v pravého Boha a uverila v Božiu milosť a spasenie. Jozua oznámil Božiu vôľu: „*A mesto bude zarieknuté na úplnú záhubu, ono i všetko, čo je v ňom, Hospodinovi; len smilnica Rachab bude žiť, ona i všetci, ktorí budú s ňou v dome, lebo ukryla poslov, ktorých sme boli poslali*“ (Jozua 6:17). A stalo sa tak (verše 20-25). Rachab a jej dom boli zachránení (verš 23). „*A smilnicu Rachab, dom jej otca i všetko, čo mala, zachoval Jozua pri živote*“ (verš 25). Skrze vieru sa Rachab a jej rodina stali súčasťou Božieho ľudu: „*A býva v strede Izraelovom až do tohoto dňa, pretože ukryla poslov, ktorých bol poslal Jozua, aby prešpehovali Jericho*“ (verš 25). Rachab bola vierou zachránená: „*Vierou nezahynula smil-*

nica Rachab...“ (Židom 11:31). Jej viera bola taká pevná, že vyzvedačov prijala s pokojom (Židom 11:31).

Presvedčenie o pravde a podstata nádeje
Rachab nezažila ani nevidela na vlastné oči udalosti v Egypte a pri Červenom mori. Prišla k nej len zvesť o tom, ako Boh vyviedol svoj ľud z otroctva v Egypte a ako ich viedol a bol s nimi. Rachab prijala túto zvesť ako hodnovernú a pravdivú. Ako to môžeme vedieť? Podľa jej konania: Ukryla vyzvedačov a zaviazala ich prísahou ohľadom svojej záchrany a záchrany domu svojho otca. Pokladali aj obyvatelia Jericha túto zvesť za hodnovernú a pravdivú? Áno, pokladali. Ako to môžeme vedieť? Podľa ich konania: Ochabli ich srdce, zmalátneli, zabarikádovovali sa v Jerichu a očakávali boj. Ako Rachab, tak aj obyvatelia Jericha mali rovnaké a správne presvedčenie o veciach, ktoré nevideli. Rachab sa pridala na stranu Hospodina. Obyvatelia Jericha zostali Božími nepriateľmi. V čom bol rozdiel, ak presvedčenie o veciach, ktoré sa nevidia, mali rovnaké? Rozdiel bol v konaní, ktoré vyplýva z viery. Rachab sa spolu s presvedčením o pravde aj spoľahla na Hospodina (na jeho záchranu), aj vložila do toho svoju nádej. Preto nás 11. kapitola Listu Židom vyučuje, že Rachab vierou nezahynula, že záchrana je z viery. Naopak, o obyvateľoch Jericha je napísané, že „neposlúchali vo viere“ (Židom 11:31). To, čo Rachab urobila, urobila vierou. Obyvatelia Jericha konali opačne, neposlúchali vo viere.

Božie slovo nás aj na tomto mieste učí, že viera je vždy sprevádzaná konaním, ktoré z nej vyplýva – poslušnosťou viery. Obyvatelia Jericha „rozumovo

uverili“ počutej zvesti, ale nekajali sa, nevložili svoju nádej na Hospodina, ktorý je milostivý a odpúšťa hriechy. Rachab uverila a konala. Obyvatelia Jericha „neposlúchali vo viere“, čo znamená podľa Božieho slova „neverili“ (Ján 3:36). Zachraňujúca (spasiteľná) viera má okrem presvedčenia o veciach, ktoré sa nevidia, aj zložku spoľahnutia sa na pravého Boha, ktorý odpúšťa hriechy a kriess z mŕtvych: „Kto verí v Syna, má večný život; ale kto nie je vo viere poslušný Synovi, neužie života, ale hnev Boží zostáva na ňom“ (Ján 3:36). Slovo „neveriť“ v Ján 3:36 sa prekladá aj ako „neposlúchať vo viere“ (nebyť vo viere poslušný). Z viery vychádza poslušnosť viery a koreňom neposlušnosti je nevera („neviera“ či „neverenie“ ako opak viery). Poslušnosť viery a viera sú nerozlučné družky. Je to preto, lebo viera nie je len presvedčením o veciach, ktoré sa nevidia (ktoré poznáme zo zvesti, z Božieho slova), ale aj podstatou toho, na čo sa nadejeme. Viera v zmysle presvedčenia, spoľahnutia sa, dôverovania a nádejania sa – sa vždy premietne do nášho konania.

Boli by Rachab a dom jej otca zachránení, keby Rachab iba povedala: „Dobre, áno, verím, že je to pravda, že Boh Izraelčanov je pravý Boh, verím, že ich vyviedol z otroctva, verím, že Boh ide súdiť Jericho a dať túto zem svojmu ľudu,“ ale nič by nekonala, ale toto presvedčenie by sa nijako nepremietlo do jej konania, neukryla by vyzvedačov, nezaviazala by ich prísahou ohľadom svojej záchrany? Určite nie! Vidíme, že viera je viac než len správne („doktrínálne“) presvedčenie o pravde. Má zložku dôvery a nádeje, spoľahnutia

sa, ktorá sa vždy premietne do konania, do skutku.

Teraz nás už neprekvapuje, keď apoštol Jakub hovorí o mŕtvej viere, o viere démonov a o spasení zo skutkov tak, ako hovorí (Jakub 2:17–18): „*Tak aj viera, keď nemá skutkov, je mŕtva sama v sebe. Ale niekto povie: Ty máš vieru a ja mám skutky. Ukáž mi svoju vieru bez skutkov, a ja ti ukážem svoju vieru zo svojich skutkov.*“ Vieru poznať podľa skutkov viery. Svojimi skutkami Rachab ukázala svoju vieru. Svojimi skutkami obyvatelia Jericha ukázali svoju neveru. Dokonca apoštol Jakub sa odvoláva na Rachab, aby vysvetlil túto skutočnosť: „*Tak podobne aj smilnica Rachab, či nebola ospravedlnená zo skutkov, keď prijala poslov a súrne ich vyslala inou cestou?*“ (Jakub 2:25). Apoštol Jakub používa pojem „ospravedlnenie zo skutkov“ v inom zmysle než apoštol Pavol. Jakub neučí, že skutky tvoria základ pre ospravedlnenie. Mieni to tak, že viera smilnice Rachab bola preukázaná, bola dokázaná jej konaním, jej skutkami, vďaka čomu bola zachránená, a teda aj považovaná, Bohom počítaná za spravodlivú, čiže „ospravedlnená“. Pavol by povedal, že Rachab bola ospravedlnená z viery. Jakub však povie, že Rachab bola ospravedlnená zo skutkov. Tieto dva výroky nie sú v rozpore. Oba poukazujú na rovnakú pravdu, avšak každý z nich iným spôsobom. Pavol, keď používa pojem „ospravedlnenie z viery“, odkazuje na skutočnosť, že samotná viera bez skutkov tvorí základ pre ospravedlnenie. Jakub, keď používa pojem „ospravedlnenie zo skutkov“, odkazuje na skutočnosť, že viera, ktorá tvorí základ pre ospravedlnenie, je živá a prejavuje

sa, dokazuje sa poslušnosťou viery, čiže skutkami viery. Túto skutočnosť opisuje skratkovito pojmom „ospravedlnenie zo skutkov“.

Existuje aj *mŕtva viera*. Mŕtva viera má správne doktrinálne presvedčenie, ale chýba jej podstata a zložka nádejania sa. Chýba jej premietnutie sa do konania a skutkov. O obyvateľoch Jericha by sme mohli povedať, že mali mŕtvu vieru. Mali rovnaké presvedčenie ako Rachab. Ale ostali na strane Božích nepriateľov, ochabli, zmalátneli a očakávali záhubu. Výsledkom mŕtvej viery je smrť a za-zratanie.

Viera spoluúčinkuje, spolupracuje so skutkami (Jakub 2:22). Jedno od druhého sa nedá oddeliť. Nedá sa oddeliť viera od poslušnosti viery. Ak chýba poslušnosť viery, chýba živá (spasiteľná) viera. Spasení (ospravedlnení) sme iba vierou. Boh nám za spravodlivosť počíta vieru samotnú bez skutku (Rimanom 4:5). Ale spasiteľnú vieru nemožno oddeliť od skutkov viery, ktoré sú jej ovocím. Skutki viery idú (nasledujú) ruka v ruke so spasiteľnou vierou.

Na toto kladie obrovský dôraz apoštol Jakub (Jakub 2:21–26), keď nás vyučuje (možno nám ťažko zrozumiteľnými slovami): „*Či nebol Abrahám, náš otec, ospravedlnený zo skutkov donesúc obeťou svojho syna Izáka na oltár? Teda vidíš, že viera spoluúčinkovala s jeho skutkami, a že viera bola dokonaná zo skutkov. A naplnilo sa písmo, ktoré hovorí: Abrahám uveril Bohu, a počítalo sa mu to za spravodlivosť, a bol nazvaný priateľom Božím. Tak teda vidíte, že sa človek ospravedlňuje zo skutkov a nie samo z viery. Tak podobne aj smilnica Rachab, či nebola ospravedlnená zo skut-*

kov, keď prijala poslov a súrne ich vyslala inou cestou? Lebo ako je telo bez ducha mŕtve, tak je i viera bez skutkov mŕtva.“

Oboje je pravda: Rachab bola spasená vierou (Židom 11:31) a Rachab bola spasená zo skutkov (Jakub 2:25). Musíme však chápať tieto výroky tak, ako ich Božie slovo mieni. Keď Jakub hovorí o spasení zo skutkov, tak nehovorí o tom, ale ani nepopiera, že nás Boh vyhlasuje za spravodlivých skrze vieru samotnú (pozri napr. List Rímskym), ale hovorí o tom, že spasiteľná viera nemôže existovať bez premeny života, bez konania, ktoré vyplýva z podstaty toho, na čo sa človek nadeje, a ktoré sa prejavuje tomu odpovedajúcimi skutkami. Rachab počula zvesť, uverila, správne sa rozhodla, podľa svojej viery konala a bola zachránená. Obyvatelia Jericha počuli tú istú zvesť, boli presvedčení, že je to pravda, nerozhodli sa správne, nekonali správne (konali ako Bohu neposlušní Boží nepriatelia) a zahynuli.

A čo my ľudia dnes? Koľkokrát sme už počuli evanjelium? Koľkokrát nám už bola podrobne vykladaná cesta spasenia? Uverili sme? Rozhodli sme sa správne? Premietlo sa to do nášho konania? Alebo sme malátni a ochabnutého srdca čo do vecí evanjelia a budúceho súdu, keď bude Boh súdiť živých aj mŕtvych? Som spasený vierou v Božieho Syna, Pána Ježiša Krista, alebo som ten, kto neverí a neposlúcha Syna, neuzrie života, hnev Boží zostáva na ňom, a čaká ma zahynutie? Chcem aj naďalej žiť život pod Božím hnevom a čakať na večné zahynutie?

Rachab uverila a poslúchla (konala). Ona a domácnosť jej otca sa zhromaždili u nej doma (čím aj oni prejavili

vieru v Jahveho) a označili toto miesto povrázkom z dvakrát farbeného červca. Tam boli v bezpečí. Celý zvyšok Jericha bol zahladený, oni boli zachránení. Keby ale neposlúchla a neboli by sa tam zhromaždili (na určené miesto), aj oni by boli zahynuli. Noe uveril a poslúchol. Uveril Božej zvesti o súde a záchrane. Postavil koráb a vošli do korábu. Keby ale neposlúchol, nepostavil koráb alebo by postavil, ale on a jeho rodina by do korábu nevošli, aj oni by boli zahynuli. Izraelskí uverili a poslúchli. Natreli zárubne dverí krvou paschálneho baránka, aby nezahynuli prvorodení, keď anjel zhubca hubil všetko prvorodené v Egypte. Keby len počuli a uverili, ale neposlúchli by (nenatreli by zárubne krvou baránka), aj ich prvorodení by boli zahynuli.

Rachabin dom, Noeho koráb, dom so zárubňou potretou krvou baránka, to všetko sú miesta bezpečia a spásy, sú to predobrazy spásy v Kristovi. Kristus je „tým miestom“ záchranu od budúceho spravodlivého Božieho súdu a hnevu. Kto je v Kristovi, je spasený. „Byť v Kristovi“ môžeš byť iba skrze samotnú vieru v evanjelium ukrižovaného a vzkrieseného Božieho Syna, Pána Ježiša Krista: Uver a budeš spasený!

Boží zvrchovaný plán – spása pohanov

Napriek tomu, že Boh si za svoj ľud vyvolil len jedno jediné etnikum, izraelský národ, celý čas bola súčasťou Božieho zvrchovaného zámeru aj spása pohanov. Všimnime si, ako Boh vyviedol izraelský národ z otroctva. Mohol ich

vyviesť aj tak, že by obmäkčil faraónovo srdce a faraón by ich priateľsky v mieri prepustil? Áno, mohol: „*Srdce kráľovo v ruke Hospodinovej ako potôčky vody: kamkoľvek chce, ta ho nakloní*“ (Príslovia 21:1). Z Egypta sa však išlo inak. „*A Hospodin zatvrdil srdce faraóna, kráľa Egyptanov, a honil synov Izraelových. Ale synovia Izraelovi tiahli von súc vedení vysokou rukou*“ (2. Mojžišova 14:8). Prečo to Boh urobil s veľkou mocou (palica-had, malomocná ruka, desať rán, Červené more)? Na svedectvo národom (a, samozrejme, aj samotnému Božiemu ľudu). Aby sa oslávil a aby národy uverili, že On je jediný pravý živý Boh. „*A zatvrdím srdce faraónovo a bude ich honiť, a vtedy sa oslávim na faraónovi a na všetkom jeho vojsku, a tak poznajú Egyptania, že ja som Hospodin: A učinili tak*“ (2. Mojžišova 14:4). A spoznali to nielen Egyptania, ale aj všetky okolité národy, pretože sa k nim doniesla táto zvesť. Každý pohan na okolí sa dozvedel to, čo sa dozvedela aj Rachab. A každý jeden mal možnosť konať tak ako Rachab.

Je to presne tak aj dnes. Aj dnes má svet známosť, že prichádza Boží súd a že pohanský svet je zarieknutý na úplné zahladenie tak ako vtedy Jericho a že Boh ponúka milosť a spásu. Ale koľkí naozaj veria tejto zvesti a podľa toho aj konajú a žijú? Z celého Jericha uverila len Rachab. Len Rachab a jej domácnosť boli zachránení. Viera smilnice Rachab je veľkým príkladom, a preto je aj na zozname Božích mužov a žien viery v jedenástej kapitole Listu Židom.

A bez viery nie je možné ľúbiť sa Bohu. Lebo ten, kto prichádza k Bohu, musí veriť, že je, a že tým, ktorí ho snažne hľadajú, je odplatiteľom. (Židom 11:6)

Peter Vajda

Stručná história izraelského národa

2. časť

Od stvorenia sveta po rozdelenie Šalamúnovho kráľovstva

Úvodné poznámky

História Izraela, predovšetkým jeho rané obdobie až do prvej polovice druhého storočia po Kristovi, je zeme-
pisne viazaná na oblasť tzv. Úrodného
polmesiaca. Táto oblasť rozkladajúca
sa od Perzského zálivu a tiahnuca sa
územím Mezopotámie pozdĺž nížin
riek Tigrisu a Eufratu a potom ďalej na
juhozápad územím Kanaánu k úrodnej
nížine Nílu je považovaná za kolísku
starovekých civilizácií. Keď sa pat-
riarchovia izraelského národa objavili
koncom 3. tisícročia pred Kristom na
scéne dejín,^{A)-B)} mezopotámske a egypt-
ské kultúry už písali svoju tristoročnú
históriu. Kanaán bol zemepisným cen-
trom formovania izraelského národa
a novovznikajúceho štátneho útvaru.
Podľa záznamu v 1. knihe Mojžišovej
sa tieto starobylé civilizácie, počínajúc
Abrahámom narodeným v Mezopotámii
a končiac Jozefom v Egypte, prelínajú
(1. Mojžišova kapitoly 12-50).

V prvej časti tejto série (*Datovanie
starozákonnej a novozákonnej doby, So-
las číslo 61, str. 28-43*) sme sa venovali
otázkam datovania historických udalostí
a začiatku novozákonnej doby. Túto časť
začneme tým, že si vysvetlíme zemepisné
pojmy Kanaán, Filištína a Palestína.

Kanaán, Kanaánci

Kanaán je vlastné meno a pomenováva
ľudí aj krajinu.¹⁾

Je to vlastné meno Noachovho vnu-
ka. Jeho otcom bol prostredný Noachov
syn Cham (Sem, Cham, Jafet). Pre neprá-
vosť jeho otca Noach nad Kanaánom
vyriekol kliatbu (1. Mojžišova 9:18-19,
22-27). Od neho pochádza pomeno-
vanie územia i ľudí. Jeho rodokmeň je
uvedený v 1. Mojžišovej 10:15-18.

Kanaánci je pomenovanie ľudí žijúcich
na území Kanaánu. Obyvatelia tohto úze-
mia boli rozličnej národnosti a jazykov
a žili v mestských štátoch. Kanaánci sa
zaoberali hlavne obchodom. Vyplyvalo to
z ich polohy – nachádzali sa uprostred me-
dzi Mezopotámiou a Egyptom. Obyvatelia
lepšie prosperujúcich kanaánskych ná-
morných mestských štátov v severnejších
častiach stredomorského pobrežia boli
vonkajšiemu svetu známi ako Feničania.
Toto pomenovanie súvisí s purpurovým
farbivom, ktoré títo Kanaánci extraho-
vali z morských mäkkýšov a používali
pri výrobe odevov, hlavne kráľovských
rób. Pomenovanie Feničania v doslov-
nom význame znamená „purpuroví ľudia“.
V dôsledku toho sú slová „Kanaánc“
a „Feničan“ rovnakého kultúrneho, zeme-
pisného a historického významu. Všetci
obyvatelia Kanaánu sú Kanaánci, pričom
ďalšie pomenovania ako Jebuzejci (pôvod-
ní obyvatelia Jeruzalema) alebo Feničania
iba podrobnejšie opisujú, z ktorej časti
Kanaánu pochádzajú.

Kanaán je historický názov územia,
na ktorom žili Kanaánci (v Roháčko-

vom preklade pomenovaní Kananej). Po zmätení jazykov pri stavbe Babylonskej veže a rozptýlení (zhruba 2 400 pred Kristom) sa Kanaánci usídlili na východnom pobreží Stredozemného mora a ich územie siahalo od Sidona po Gazu a vo vnútrozemí až po Sodomu a Gomoru na juhu a hore na sever až po Lašu (1. Mojžišova 10:19). Zem zaslúbená izraelskému národu v zaslúbení danom Abrahámovi sa tiež nachádza na tomto území a tiež sa nazýva Kanaán, avšak územne je definovaná takto: na juhu od Egyptskej rieky po riekou Eufrat na severe, územie obývané kmeňmi Keneja, Kenizeja, Kadmoneja, Heteja, Ferezeja i Refaimov, ako aj Amoreja, Kananeja, Girgazeja a Jebuzeja (1. Mojžišova 15:18-21). Toto je územie, na ktorom sa písali a aj dnes sa píšú dejiny izraelského národa. Zemepisne môže byť rozdelené na štyri oblasti: *náhorná planina, vrchovina, údolie Jordánu a východná rovina*.^{1, 2)}

Náhorná planina sa rozkladá pozdĺž pobrežia Stredozemného mora s prístavnými mestami Sidón a Týr, ktoré boli strediskami obchodu. Bola to bohatá pobrežná oblasť.

Vrchovina sa rozkladá medzi údolím Jordánu a *náhornou planinou*. Je najdôležitejším územím tejto oblasti. Tvoria ju tri hlavné lokality: Galilea, Samária a Judsko. Dosahuje nadmorskú výšku v rozmedzí 600 až 1 200 m. n. m. Táto oblasť má úrodnú pôdu vhodnú k pestovaniu vína, hrozna, olív, orechov a ďalších plodín a tiež úrodné pastviny. Galilejské kopce od Samárie oddeľuje Jizreelské údolie. Toto údolie bolo v biblických dobách svojou polohou strategicky veľmi dôležité, a ako uvádza Písmo, bude aj v budúcich dobách.

Údolie Jordánu na sever od Galilejského jazera siaha do vzdialenosti 65 km až k hore Hermon. Na juhu siaha k najjužnejšiemu bodu Mŕtveho mora, ktoré je zhruba 400 m pod hladinou mora.

Východná rovina je územie na východ od *údolia Jordánu*.

Keď sa Abrahám presídlil do Kanaánu (v roku 2 095 pred Kristom – mal 75 rokov, keď vyšiel z Cháranu, 1. Mojžišova 12:4), bolo toto územie mostom spojúcim Egypt a Mezopotámiu. Preto nie je prekvapujúce, že sa na tomto území nachádzalo zmiešané obyvateľstvo. Kanaánske mestá ako Jericho, Týr, Sidón, Gaza a iné boli už osídlené pred príchodom patriarchov do Kanaánu.

Filištína, Filištínci

*Filištínci*²⁾ odvodzujú svoj pôvod od Chamovho syna Micraima (1. Mojžišova 10:6, 13-14; 1. kniha kroník 1:12). Patrili medzi tzv. morské národy. Podľa Knihy Ámos (9:7), prv ako sa usadili na území Kanaánu a prišli do styku s Izraelitmi, pôvodne bývali v Kaftore, ktorého lokalita nie je istá. Niektoré mimobiblické zdroje Kaftor lokalizujú na ostrovy Egejského mora, iné na pobrežie či vnútrozemie Malej Ázie (dnešné Turecko). Filištínci sa neskôr usadili v Kanaáne, ale neboli považovaní za Kanaáncov.

Územie obývané Filištíncami (v doslovnom prepise Starého zákona Pilištíncami či Pelištínmi) bolo známe ako „krajina Filištíncov“ alebo „Filištína“ a z týchto názvov vzniklo starogrécke pomenovanie *Palestína*.

Filištínci sa prevažne usadili na *náhornej planine*. Usudzuje sa, že prevahu nad okolitými kmeňmi (národmi) na území Kanaánu mali v tom, že poznali

tajomstvo tavenia železa.²⁾ Boli údajne prví, ktorí túto technológiu na území Kanaánu (Palestíny) ovládali. Ostatné národy tohto územia vrátane Izraelitov vtedy ešte nepoznali železo, zotrvali pri používaní bronzu.

Palestína

Názov *Palestína*^{1),2)} sa pôvodne vzťahoval na lokalitu územia Kanaánu obývanú Filištíncami. Postupne sa tak nazvalo celé územie Kanaánu. Dnes treba rozlišovať pomenovania: *zemepisné územie Palestína* a *obývanú autonómnu oblasť nazvanú Palestína*.

Dôležité biblické udalosti ranej histórie Izraela, o ktoré sa pri datovaní budeme opierať, sú hlavne: vstup Abraháma do Kanaánu, štyristo tridsať rokov pobytu Izraelitov v Egypte, rozpad Šalamúnovho kráľovstva a zánik Severného a Južného kráľovstva, sedemdesiat rokov babylonského zajatia, Kýrov (559 – 530 pred Kristom), Dáriov (522 – 486 pred Kristom) a Artaxexov (464 – 425 pred Kristom) edikt a Danielovo pro-roctvo o sedemdesiatich týždň-rokoch Božích rozhodnutí o izraelskom národe.

Od stvorenia sveta po Abraháma

Začiatok pobytu Abraháma v Kanaáne (Abrahámovskej dobe) pripadá na rok 2 095 pred Kristom.³⁾ Kvôli celkovému obrazu a systematickému výkladu sa stručne dotkneme aj počiatkov dejín ľudstva.

Otázky o pôvode života, ľudstva a všetkých vecí odpradáva zamestnávali ľudskú myseľ. V prvých jedenástich kapitolách 1. Mojžišovej knihy sú uvedené základné fakty týkajúce sa pôvodu človeka a vzniku vesmíru. V písomných záznamoch o tom, ako Boh konal s člo-

vekom, nás tieto kapitoly privádzajú do ďalekej minulosti, ďaleko za hranice toho, čo bolo odhalené a potvrdené historickými a vedeckými výskumami. Biblickí veriaci tento záznam prijímajú ako prvotný a jediný autentický záznam Božieho stvorenia a ranej histórie ľudstva. Tieto kapitoly sú základom celého zjavenia zachyteného v Starom a Novom zákone. V období, ktoré sa v nich opisuje, nachádzame štyri udalosti, ktoré významne ovplyvnili históriu ľudstva: *stvorenie sveta; pád človeka do hriechu a jeho následky; potopa sveta – Boží súd nad ľudstvom; nové začiatky ľudstva a stavba veže v Bábeli* (Babylone), od ktorej sa odvíja pôvod národov. Vzhľadom na našu tému je potrebné venovať im aspoň krátku pozornosť.

Od tohto odseku začíname s datovaním udalostí starozákonnej doby. Dátum, číselný údaj, ktorý jednotlivým udalostiam pripisujeme, ako na to upozorňujeme aj v prvej časti, je potrebné brať orientačne ako najpravdepodobnejší údaj, že vtedy príslušná udalosť nastala.

Stvorenie sveta

(1. Mojžišova 1:1 – 2:25)

Datovanie udalostí počiatočného obdobia dejín ľudstva sme predložili v prvej časti. Uviedli sme, že datovanie cez chrono-genealógie je presné, lebo biblický záznam je bez medzier. Jeden z výpočtov založených na masoretskom texte kladie narodenie Abraháma do roku 2 170 pred Kristom. To kladie datovanie začiatku potopy do roku 2 522 pred Kristom (Abrahám sa narodil 352 rokov po Noachovej potope) a datovanie začiatku stvorenia, ktoré trvalo šesť dní, do roku 4 178 pred Kristom.

Nemáme však detailné zemepisné údaje o tomto období. Je nepravdepodobné, že niekedy bude presne lokalizovaný Eden a budú zmapované pôvodné rieky a krajiny. Nie je záznam o tom, k akým zemepisným zmenám došlo po vyhnaní Adama a Evy z raja a po Noachovej celosvetovej potope. Sú to dôležité otázky, ktoré trápia ľudskú zvedavosť, ale dôležitejšie, ako poznať odpovede na ne, je, aby sme si uvedomili, čo sa v záznamoch o udalostiach tohto počiatočného obdobia histórie ľudstva hovorí a aký to má význam a dopad na život jednotlivca.

*Pád do hriechu a jeho následky
(1. Mojžišova 3:1 – 6:10)*

Dejiny ľudstva začínajú Adamom. Adam bol stvorený a bol prvým človekom zo všetkých ľudí. Pred ním na zemi nebolo žiadneho človeka – predka, ktorého by bol potomkom. Od neho (a Evy) pochádza celé ľudstvo. Vieme to bezpečne z Písma, ktoré okrem iných udalostí oznamuje, že v dôsledku Adamovho pádu do hriechu všetci musíme raz zomrieť. Písmo túto skutočnosť jasne zjavuje: „*Preto ako skrze jedného človeka vošiel hriech do sveta a skrze hriech smrť, a tak prešla smrť na všetkých ľudí, pretože všetci zhrešili*“ (Rímskym 5:12). Smrť svedčí o našom pôvode. Keby sa našiel človek, ktorý by nemusel zomrieť, tak by nepochádzal z Adama. Taký človek splodený z muža a ženy sa však až do dnešných dní nenašiel, takého jednoducho niet.

Adam, ako Bohom stvorená bytosť, bol bez hriechu, žil v spoločenstve so svätým Bohom a vo svete, v ktorom nebolo hriechu. V tretej kapitole 1. Mojžišovej je však oznámené, že Adam

zhrešil a stratil spoločenstvo s Bohom. Odvtedy všetci jeho potomkovia, celé ľudstvo, každý človek, ktorý sa narodil a narodí z muža a ženy, nesie následky Adamovho hriechu – nemá spoločenstvo s Bohom, je hriešnik a podlieha smrti (Žalm 51:7; Rímskym 3:123, 6:23; 1. Korinským 15:22).

Ľudstvo sa množilo a spolu s ním narastal aj ľudský hriech, zloba a vzburra. Dosiahli takých rozmerov, že sa Boh rozhodol zahladať ľudstvo a zničiť svet vodami potopy.

*Potopa sveta – Boží súd nad ľudstvom
(1. Mojžišova 6:11 – 8:19)*

Noach (Noe) a jeho rodina – Noach, jeho traja synovia (Sem, Cham a Jafet) a ich manželky (spolu osem ľudí) – našli milosť v Božích očiach a cez nich aj ľudstvo (ľudská rasa). Spolu s nimi aj ostatné tvorstvo – všetci dostali milosť na nový začiatok vďaka Božej zmluve s Noachom. Boh opäť dáva ľuďom príkaz množiť sa a zaplniť zem na Božiu slávu. K začiatku potopy došlo v roku 2 522 pred Kristom. Trvala približne jeden rok a potom Noachova archa bezpečne pristála na vrchoch horstva Ararat.

*Nové začiatky ľudstva a stavba veže v Bábeli (Babylone)
(1. Mojžišova 8:20 – 11:32)*

Po potope Boh s Noachom a jeho potomstvom uzavrel zmluvu a povolal ich k tomu, aby sa znova plodili, osídlili a naplnili zem. Dúha na nebi sa stala trvalým znamením tejto večnej zmluvy. Namiesto poslušnosti zaplniť zem a osláviť Boha si ľudstvo zvolilo oslávenie samého seba zhromaždením sa na jedno miesto na rovine v zemi Šineár

(Sumer, Babylonia; 11:2), vybudovaním si veľkého mesta a veže siahajúcej až do nebies (11:4). Ľudstvo sa tým opäť rozhodlo ísť svojou vlastnou cestou, cestou neposlušnosti, bezbožnosti a modlárstva. Boh musel znova zasiahnuť, aby ľudstvo išlo podľa jeho zámeru. Zmiatol ich reč. Tým došlo k rozptýleniu ľudstva po celej tvári zeme a k vzniku národov (1. Mojžišova 11:7-9). Celá zem bola zaľudnená potomkami troch Noachových synov (9:19). Ich rodokmene sú uvedené v 1. Mojžišovej 10:1-32 a sú v nich uvedené oblasti, ktoré osídlili jednotlivé rodiny/kmene, z ktorých vzišli národy.

Sem bol najstarší Noachov syn. Spolu s najmladším bratom Jafetom sa mu dostalo Noachovho požehnaní (1. Mojžišova 9:26-29). Cez jeho rodovú líniu vedie rodokmeň Ježiša Krista (Lukáš 3:23-38). Jeho potomkom bol aj Térach a jeho syn Abrahám.

Cham bol prostredný Noachov syn. Nad jeho štvrtým synom Kanaánom vyslovil Noach kliatbu (1. Mojžišova 9:25-27). Kanaán sa usadil na východnom pobreží Stredozemného mora a ďalej vo vnútrozemí smerom na východ (10:19).

Jafet bol najmladší Noachov syn (10:2-5). V literatúre sa uvádza, že on a jeho synovia sa usadili vo vnútrozemí v blízkosti Čierneho a Kaspického mora a na západ až do Španielska.

Abrahám a národ Izrael

Boh mal stále v úmysle zachovať ľudstvo a mať svoj ľud. Spomedzi všetkých ľudí si pre svoje ciele vyvolil Abraháma. Dal mu zaslúbenie, že v ňom budú požehnané všetky čelade zeme. Izraelský národ má svoj pôvod v Abrahámovi. Boh dal Abrahámovi a po ňom aj Izákovi a Jakobovi

(Izraelovi) aj zaslúbenia, ktoré sa týkajú špecificky izraelského národa. Podrobne o nich píšeme v publikácii *Zmluva zaslúbení* (podnadpis: *Abrahámovo potomstvo*), vydavateľstvo Solas, 2017 (a v sérii článkov „Izrael v dejinách spásy“ (1. – 6. časť je publikovaná v *Solas* číslo 57, 7. časť v *Solas* číslo 59 a ďalšie časti plánujeme do nasledujúcich čísiel).

Abrahám

(1. Mojžišova 11:23 – 25:1-11)

Abrahám sa narodil v roku 2 170 pred Kristom, 352 rokov po potope.³⁾ Jeho rodným domovom bol Úr Chaldejský (1. Mojžišova 11:27) – dnes je to lokalita na území juhovýchodného Iraku. Bol to významný mestský štát, mesto v južnej Mezopotámii. Mezopotámia bola krajina v povodí riek Eufrat a Tigris. Rodina pod vedením Téracha, Abrahámovho otca, vyšla z Úru Chaldejov a bývali v Cháране (11:31). Odtiaľto potom Abrahám odišiel po smrti otca do krajiny Kanaán (12:4-5).

Abrahámovi bolo sedemdesiatpäť rokov, keď vyšiel z Cháranu (verš 4). Do Kanaánu vstúpil v roku 2 095 pred Kristom. Na základe tohto dátumu je obdobie pobytu patriarchov v Kanaáne (Abraháma, Izáka, Jakoba a jeho dvanástich synov – ktorí sú otcovia dvanástich pokolení – Rúbena, Simeona, Léviho, Júdu, Dána, Naftaliho, Gáda, Asera, Izachára, Zabulona, Jozefa a Benjamina; Skutky 7:8) určené na 215 rokov. Jakob s rodinou prišli do Egypta v roku 1 880 pred Kristom. Doba pobytu Izraela v Egypte bola 430 rokov (2. Mojžišova 12:40-41) a východ z egyptského zajatia je datovaný na rok 1 450 pred Kristom (15. storočie pred Kristom).

Izrael v Egypte

Keď prišiel hlad na celý Egypt a Kanaán a veľké súženie, udalosti sa odohrali tak, že Jakob (vo veku 130 rokov, 1. Mojžišova 47:9) s celou svojou rodinou v počte sedemdesiat duší, ktoré pošli z Jakobovho bedra, odišli z Kanaánu dolu do Egypta (1. Mojžišova 46:27) a tam ich usídlili v zemi Góšen (47:6). Jakobova smrť v roku 1863 pred Kristom (49:33, čítaj od verša 28) sa považuje za koniec obdobia patriarchov (patriarchov Abraháma, Izáka a Jakoba).²⁾

Potomkovia Abraháma, Izáka, Jakoba a jeho dvanástich synov žili v cudzej krajine, v Egypte, približne 430 rokov. Pod Mojžišovým vedením vyšli z egyptského otroctva a po štyridsaťročnom putovaní po púšti vošli pod Jozuovým vedením do zaslúbenej krajiny a obsadili ju. Územie si rozdelili podľa nariadenia Hospodina.

Osídlenie Kanaánu

Izrael, dvanásť Jakobových pokolení, vstúpil na územie Kanaánu okolo roku 1 410 pred Kristom. Izrael ako Boží vyvolený národ bol reálne pripravovaný k životu v Kanaáne (5. kniha Mojžišova). Počas štyridsiatich rokov putovania po púšti, počas ktorých vymieralo neveriace pokolenie, sa neuskutočňovala obriezka na znamenie zmluvy s Hospodinom (Jozua 5:1-9). Tento obrad bol po prechode Jordánu obnovený a novej generácii sa ním pripomenula zmluva a Boží sľub, že ich zavedie do krajiny „oplývajúcej mliekom a medom“. Vstupom do zaslúbenej krajiny začalo aj slávenie Paschy a prestalo dodávanie manny. Ľud od tejto chvíle mal jesť plody zeme zaslúbenej krajiny (verše

10-12). Náboženským centrom Izraela sa stalo mesto Sílo (Jozua 18:1). Tu sa dokončilo rozdelenie krajiny medzi Jakobove pokolenia.

Zo štrnástej kapitoly Knihy Jozua sa usudzuje, že dobývanie a obsadzovanie Kanaánu trvalo sedem rokov. Je možné, že Jozua zomrel krátko po tomto období alebo ešte žil ďalších dvadsať, tridsať rokov, pričom prísne napomínal ľud, aby sa báli Hospodina. Ľud to slávnostne sľúbil (Jozua 24:1-28). Jozua zomrel vo veku 110 rokov (24:29). Po Jozuovej smrti ľud dodržal svoj sľub len dovtedy, kým nevymrela generácia, ktorá zažila Jozuu (zdroj 2, str. 87-94).

Obdobie vlády sudcov

Boje Izraelčanov s Kanaáncami pokračovali aj po smrti Jozuu, pretože Kanaánci neboli z územia zaslúbenej krajiny úplne odstránení.³⁾ Izraelčania vernosť Hospodinovi (Jehovovi), Bohu Izraela, nezachovali a uctievali božstvá Kanaáncov. Za to ich stihli sudy vo forme útokov a útlaku zo strany okolitých národov, medzi ktorými žili. Keď však volali k svojmu Bohu, vzbudil im vodcov (sudcov), pod vedením ktorých dosahovali slobodu, ktorá im však vydržala len dovtedy, kým sa opäť nevrátili k modloslužbe, k uctievaniu kanaánskych božstiev. O tomto období sa hovorí, že každý v Izraeli si robil, čo uznal za správne.

Toto obdobie je z hľadiska chronológie ťažko popísať, chronológia tohto obdobia je neistá. Jediný pevný časový údaj, ktorý preklenuje toto obdobie, je uvedený v 1. knihe kráľov, v ktorej je uvedené, že od vyjdenia z egyptského zajatia až do štvrtého roku kralovania

Šalamúna uplynulo 480 rokov (rok vyjdenia približne 1 450 pred Kristom; 1. kráľov 6:1). Do týchto rokov zapadá pôsobenie sudcov (Otniel, Ehúd, Debora a Barák, Gedeón... Samson), kňaza Éliho, proroka Samuela, Saula – prvého kráľa Izraela, kráľa Dávida a štyri roky kralovania Šalamúna. Podľa úvah v zdroji 2) str. 97 pripadá na sudcov od Otniela po Samsona približne obdobie rokov 1 400 – 1 060 pred Kristom.

V období sudcov nemal Izrael žiadne hlavné mesto, ktoré by slúžilo ako politické sídlo. Sílo, ktoré bolo za Jozua vystavané ako náboženské centrum (Jozua 18:1), takým bolo ešte aj za Éliho (1. Samuelova 1:3). Stále neexistovalo ústredie, v ktorom by mohol slúžiť sudca. Sudcovia sa preto ujímali moci podľa toho, ako si to vyžadovala aktuálna miestna alebo národná situácia. Situácia so sudcami bola otázna, lebo keď sudca zomrel, nemal po sebe okamžitého nástupcu. Biblický záznam tohto obdobia nachádzame v Knihe sudcov a Knihe Rút.

Od Samsona po Šalamúna

Hlavným nepriateľom izraelských kmeňov po vstupe do zaslúbenej krajiny boli neskôr Filištínci. Filištínske kmene sídlili na území Kanaánu už v čase patriarchu Abraháma, keď v Geráre kraloval Abimelech (1. Mojžišova 26:1). Päť mestských štátov sa stalo filištínskymi pevnosťami: Aškalon, Ašdód, Ekrón, Gaza a Gát (1. Samuelova 6:17). Filištínci zápasili hlavne s Feničanmi o výnosný námorný obchod. Za Samsona, Éliho, Samuela a Saula hrozili zaujať územia obsadené Izraelom. Päť filištínskych na sebe nezávislých mestských vládcov sa

príležitostne spojovalo za vojenskými a politickými účelmi proti Izraelu.

Významnými osobnosťami tohto obdobia boli: Éli, Samuel, Saul, Dávid a Šalamún. Najdôležitejšou udalosťou bol vznik Izraelského kráľovstva. Doba Éliho a Samuela je obdobím prechodu od vlády sudcov k sformovaniu kráľovstva. V Knihe sudcov nie je síce o nich zmienka, ale hovorí sa o nich v úvodných kapitolách 1. knihy Samuelovej 1:8:22, ktoré sú úvodom k rozprávaniu o prvom izraelskom kráľovi. Éli súdil Izraela štyridsať rokov (1. Samuelova 4:18) a *Samuel súdil Izraela po všetky dni svojho života (7:15)*.

Éli a jeho príbeh

Príbeh Éliho vytvára pozadie Samuelovej služby. Ako hlavný kňaz zodpovedal za bohoslužby a obete vo svätyni v Síle. K nemu prichádzali Izraelčania pre rady v náboženských a občianskych záležitostiach.

Za Éliho dosiahlo izraelské náboženstvo najväčší úpadok. Nepodarilo sa mu vychovať svojich synov tak, aby si vážili Jahveho, Boha Izraela – „boli synmi beliála, nepoznali Hospodina“ (1. Samuelova 2:12). Za jeho jurisdikcie prevzali na seba kňazské povinnosti a využívali ľudí, ktorí prišli Bohu obetovať a uctievať ho. Znesväcovali svätyňu svojimi podlosťami a zhýralosťami bežnými v kanaánskom náboženstve. Do tohto rozporuplného a problematického prostredia bol prinesený ako dieťa Samuel a zverený do starostlivosti Éliho. Samuel, zasvätený Bohu a podporovaný zbožnou matkou, vyrastal v prostredí svätyne a odolával bezbožným vplyvom Éliho synov.

Éliho nedbalosť vyprovokovala Boží súd a podľa proroctva jeho synovia mali zomrieť a na ich miesto nastúpiť verný kňaz (1. Samuelova 2:27-36). Tieto prorocké slová sa naplnili rýchlo a neočakávané. Došlo k boju medzi Izraelčanmi a Filištíncami. Izraelčania prehrávali boj a rozhodli sa, že zo Síla prinesú na bojisko truhlu zmluvy, najsvätejší predmet v Izraeli predstavujúci prítomnosť Boha Izraela. S truhlou prišli aj obaja Éliho synovia. To bol hlboký náboženský poklesok, lebo si mysleli, že truhla, fyzický predmet, ich ochráni pred porážkou. Tým chceli Boha prinútiť, aby im slúžil. To však nedosiahli a utrpeli zdrvivú porážku. Truhla zmluvy padla do zajatia, Éliho synovia boli zabití, a keď sa o tom dozvedel Éli, zrútil sa a zomrel.

Pre Izrael to bol osudový deň. Podľa všetkého Filištínci svätyniu v Síle, ktorá predtým zjednocovala všetky izraelské kmene a aj samotné mesto, celkom rozbúrali. O niekoľko storočí neskôr Boh skrze proroka Jeremiáša varoval obyvateľov Jeruzalema, aby nekladali svoju dôveru do budovy chrámu (Jeremiáš 7:12-24, 26:6-9). Rovnako ako sa Izraelčania v dobe Éliho spoliehali, že truhla zmluvy im zabezpečí ochranu a víťazstvo, tak aj Jeremiášova generácia sa spoliehala, že Jeruzalem ako mesto, kde prebýva Boh, nemôže padnúť do rúk pohanov. Prorocké slovo upriamuje ľud, aby sa poďíval na zrúcaniny Síla a zobral si z nich historické poučenie. Archeologické nálezy uvádzajú, že Sílo bolo zničené v jedenástom storočí pred Kristom.

Samuel a jeho príbeh

Samuel v dejinách Izraela zaujíma výnimočné postavenie. Bol posledným

sudcom. Ako sudca uplatňoval na celom izraelskom území občiansku a náboženskú jurisdikciu. Získal si veľký rešpekt a autoritu. Bol považovaný za najväčšieho proroka od doby Mojžiša. Hoci nepochádzal z Áronovho pokolenia, ktorému prislúchala kňazská služba a úrad najvyššieho kňaza, viedol bohoslužbu ako najvyšší kňaz.

Keď Éli zomrel a hrozil útok Filištíncov, Izraelčania sa obracali na Samuela ako na vodcu. Samuel unikol zbúraniam svätyně v Síle a usadil sa v Ráme, kde postavil oltár. Ráma sa však nestala náboženským či občianskym centrom izraelského národa. Samuel vykonával kňazské povinnosti a obetoval v Micpe, Ráme, Gilgale, Betleheme a inde na izraelskom území, kde to bolo potrebné. V tejto funkcii pôsobil aj potom, ako štátne záležitosti prevzal kráľ Saul.

Za súdnymi povinnosťami musel každoročne dochádzať do Bétela, Gilgala a Micpy (1. Samuelova 7:15-17). Z toho je možné usudzovať, že pred tým, ako určité povinnosti preniesol na svojich synov Joela a Abiáša (8:1-5), na svojich obchôdkach krajiny navštevoval aj vzdialené mestá ako Beer-šeba.

Samuelovi patrí zásluha, že očistil Izrael od kanaánskych modloslužieb (1. Samuelova 7:3 a ďalej). V Micpe sa ľudia opakovane zhromažďovali k modlitbe, pôstu a obetiam.

Postupne však starší Izraela nadobudli presvedčenie, že najlepšie v boji proti filištínskej agresii bude, keď budú mať kráľa (8:1-6). Samuel to sprvu odmietal, ale na Boží pokyn tejto požiadavke ustúpil (8:7-9).^{D)}

Samuel nevedel, koho si Boh vyberie za kráľa, ale keď prišiel k nemu po

radu Saul, ktorý hľadal stratené oslice, porozumel, že ním má byť Saul z pokolenia Benjamína. Pochopil, že úrad kráľa je svätým poverením. Po víťaznej bitke nad Amóncami Samuel zhromaždil celý Izrael do Gilgala a verejne prehlásil Saula za kráľa nad celým Izraelom.

Počiatkové úspechy prvého izraelského kráľa však nemohli zakryť jeho slabosti. Saulovo kralovanie v dôsledku jeho podozrievavosti, nenávisť a neposlušnosti Bohu skončilo neslávne a neúspechom. Aj keď si ho za kráľa vybral Boh a modliaci sa prorok Samuel ho pomazal, nebol schopný si uvedomiť, že základnou nutnosťou v posvätenom a výnimočnom poverení, ktoré mu zveril Boh, totiž aby spravoval jeho dedičstvo, bola poslušnosť. Za najpravdepodobnejší posledný rok Saulovho kralovania sa udáva rok 1 011 pred Kristom. Kráľom, ktorého si namiesto Saula Boh vyvolil, sa stal Dávid z Júdovho pokolenia.

*Dávidovo kralovanie (*1040 – †970 pred Kristom)*

V dobe Saulovej smrti a po nej bol izraelský národ vnútorne značne rozdelený podľa jednotlivých pokolení. Za necelých desať rokov po Saulovej smrti sa celý Izrael zjednotil v podpore Dávida, ktorý začal svoje kralovanie z malého kráľovstva na území Júdu. Začal kralovať asi vo veku 30 rokov. Kraloval 40 rokov. V Hebrone kraloval 7 rokov a v Jeruzaleme 33 rokov (1. kniha kráľov 2:11; 1. kniha kroník 3:4). V dôsledku jeho vojenských úspechov, priateľského konania a zmlúv sa pod jeho kontrolu postupne dostalo územie od hraníc Egypta a Akabského zálivu až po horný Eufrat. Toto územie tvorilo Izraelské (Dávidovo) kráľovstvo

za Dávidovho života. Medzinárodný rešpekt a uznanie, ktoré Dávid získal Izraelu, zotrvali až do posledných rokov Šalamúnovho kralovania.

Nový kráľ sa vyznamenal aj ako náboženský vodca, pretože to bol muž podľa Božej vôle. Aj keď mu bolo odopreté priame postavenie chrámu, značne sa zaslúžil o jeho výstavbu. Pod jeho vedením kňazi a leviti efektívne zorganizovali k bohoslužbe celý národ. Dávidovo kralovanie podrobne opisuje Druhá kniha Samuelova, Prvá kniha kráľov a Prvá kniha kroník.

Dávid za hlavné mesto zjednoteného Izraela zvolil Jeruzalem. Bolo to mesto, ktoré pre svoju strategickú polohu nebolo priamo vystavené útokom nepriateľa. Ako kanaánska pevnosť, v ktorej sídlili Jebuzejci, dlho odolávalo izraelským útokom. Za Jozuu nebolo obsadené. Dobyli ho až Dávidovi bojovníci. Jeruzalem obsadili a Jebujejcov vyhnali. Dávid sa tu usadil, mal tu svoj palác z cédrového dreva a táto pevnosť sa stala známa ako „Dávidovo mesto“ (1. kniha kroník 11:7).

Dávid túžil postaviť dôstojný príbytok pre bohoslužby Bohu Izraela. Prostredníctvom proroka Nátana Boh Dávidovi oznámil, že stavba chrámu bude odložená až do doby, keď na tróne bude pevné postavenie zaujímať jeho syn (čítaj 1. knihu kroník 17:1-15). Boh tak uistil Dávida, že jeho nasledovníkom bude jeho syn a že ho nečaká rovnaký osud ako Saula. Dosah tohto sľubu daného Dávidovi ďaleko presahuje dobu a pôsobenie Šalamúnovho kralovania. Sľub jasne znel, že Dávidov trón mal existovať raz a navždy, a preto z Dávidovho semena nevzišiel len Šalamún.

Aj keď Dávidovi potomkovia páchali zločiny a hriechy a Boh ich okamžite odsúdil a potrestal, svoj sľub daný Dávidovi neodvolal a od jeho potomstva neodňal svoju milosť (Žalm 89).

Žiadne pozemské kráľovstvá alebo dynastie netrvali večne. Večne netrval ani Dávidov pozemský trón. Po prepustení izraelského národa z babylonského zajatia Izrael už viac nemal zemských kráľov. Bola to príprava na príchod kráľa z výsosti, Božieho Syna, ktorého mal Izrael prijať pri jeho príchode. Zaslúbenie, ktoré Dávid dostal, sa však týkalo večného trónu. Dávid tomu rozumel aj veril. A verili tomu aj mnohí z Izraela, ktorí Krista počas jeho zemskej služby oslovovali a titulovali „Syn Dávidov“. Zaslúbenie o kráľovskom semene, ktoré dostal Dávid, je obdobné ako zaslúbenie o semene, ktoré dostal Abrahám. Aj s Dávidom uzavrel Boh zmluvu charakteru milosti podobne ako s Abrahámom (Žalmy 89:4; Jeremiáš 33:20-22). Uistenie, ktoré sa dostalo Dávidovi prostredníctvom proroka Nátana, sa spája so sľubmi o Mesiášovi zo starozákonnej doby. Boh postupne naplňal svoj počiatkový sľub z rajskej záhrady, že konečné víťazstvo nad satanom príde skrze semeno ženy (1. Mojžišova 3:15). Plné zjavenie Mesiáša prišlo cez prorokov v nasledujúcich storočiach.

Na konci svojho života Dávid na verejnom zhromaždení ustanovil za svojho nasledovníka na tróne Šalamúna. Šalamún bol verejne korunovaný a uznaný za kráľa (1. kniha kroník 28:1-8). Zatiaľ čo Dávidovo kráľovstvo charakterizovali boje, kráľovanie jeho syna Šalamúna charakterizoval mier. Doba kráľovania Dávida trvala 40 rokov (1. kniha kráľov 2:11) a datuje sa do rokov 1 011 – 971 pred Kristom.

Šalamúnovo kráľovanie

Počiatok kráľovania Šalamúna je v Biblii stanovený vzhľadom na vyjdenie Izraela z Egypta. Šalamún začal kráľovať v roku 971 pred Kristom. Štyristoosemdesiat rokov po vyjdení z Egypta, v štvrtom roku kráľovania Šalamúna, začali stavať prvý chrám Bohu Izraela (1. kráľov 6:1). Chrám bol postavený, dokončený a posvätený.

Šalamúnovu vládu charakterizoval mier a blahobyt. Dávid kráľovstvo vybudoval a Šalamún žal ovocie jeho práce. Po Dávidovej smrti upevnil Šalamún svoje postavenie na tróne tým, že sa zbavil všetkých sprisahancov a opozícií (1. kniha kráľov 2:12).

Šalamún začal kráľovať pomerne mladý. Podľa všetkého nemal ešte ani tridsať rokov, najskôr asi len okolo dvadsať (1. kniha kroník 29:1). Šalamún pociťoval, že pre svoj úrad kráľa nad Izraelom potrebuje Božiu múdrosť (1. kniha kráľov 3:7). V Gibeóne priniesol Bohu veľkú obeť a v noci vo sne sa mu zjavil Boh a dal mu uistenie, že jeho žiadosti o múdrosť vyhovie. Okrem bystrého rozumu dostal aj sľub, že pod podmienkou poslušnosti dostane aj veľké bohatstvo a dlhý život (1. kniha kráľov 3:3-15).

Koniec Šalamúnovho kráľovania je tragický. Zdá sa priam neveriteľné, že štyridsaťročná vláda izraelského kráľa (1. kniha kráľov 11:42), ktorý dosiahol Božím požehnaním vo svojej dobe vrcholu múdrosti, bohatstva, slávy a medzinárodného uznania, skončí neúspechom. Ku koncu svojho života sa Šalamún obrátil k cudzím bohom. Tým sa celý Izrael znova dostal na cestu modloslužby, za čo ho stihli Božie sudy. Prostredníctvom proroka Ámosa bolo Izraelu pripomenuté: „*Len vás*

som poznal zo všetkých čeladí zeme, preto navštívím na vás všetky vaše nepravosti“ (Ámos 3:2). Micheáš oznamuje: „*Počujte, vrchy, pravotu Hospodinovu, i vy, pevné skaly, základy zeme, lebo Hospodin má pravotu so svojím ľudom a s Izraelom rieši spor*“ (Micheáš 6:2).

Modlárstvo nemohlo byť Šalamúnovi tolerované. Boží hnev (1. kráľov 11:9-13) Šalamúnovi oznámil pravdepodobne prorok Achiáš (verš 29). V dôsledku Šalamúnovej neposlušnosti malo byť izraelské kráľovstvo rozdelené. Dávidovo potomstvo malo aj naďalej vládnuť nad časťou kráľovstva kvôli sľubu, ktorý Boh dal Dávidovi, s ktorým uzavrel zmluvu, a kvôli Jeruzalemu, ktorý si Boh vyvolil (verš 13). Boh svoj sľub neporušil, aj keď Šalamún prišiel o svoje požehnanie a Bo-

žiu priazeň. Kvôli Dávidovi nemalo byť kráľovstvo rozdelené počas Šalamúnovho života, ale mier a bezpečnosť kráľovstva mali byť ohrozené už na konci jeho vlády. K tomu aj došlo zo strany okolitých národov, ale najväčším a konkrétnym faktorom rozkladu kráľovstva sa ukázal jeden zo Šalamúnových služobníkov, Nebátov syn Jeroboám, ktorý pozdvihol ruku na kráľa (príbeh je opísaný vo veršoch 11:26-40). Šalamún sa usiloval Jeroboáma zabiť, ale ten utiekol do Egypta a tam u Šišaka našiel až do Šalamúnovej smrti azyl.

Šalamúnovo kráľovstvo vydržalo problémy až do konca jeho života. Bolo rozdelené až po jeho smrti. K obom udalostiam došlo v roku 931 pred Kristom.

Drahoslav Vajda

Poznámky

- A) Noachova/Noeho potopa začala v roku 2 522 pred Kristom, Abrahám sa narodil v roku 2 170 pred Kristom, Izák v roku 2070 pred Kristom, Jakob v roku 2010 pred Kristom. Izrael odišiel dolu do Egypta v roku 1 880 pred Kristom a vyšiel z neho v roku 1 450 pred Kristom.
- B) *Poznámka k datovaniu podľa systému „pred naším letopočtom“ (pred n. l.; pred Kristom).* Náš letopočet začína rokom 1 n. l. (po Kristovi). Doba „pred naším letopočtom“ končí rokom 1 pred n. l. (pred Kristom alebo v inom označovaní sa pred číselný údaj dáva znamienko „-“). V pohľade na číselnú časovú os systému „naš letopočet“ je to rok „-1“. Pán Ježiš Kristus sa narodil 25. decembra v roku „-1“. Udalosť stvorenia sveta na číselnej časovej osi systému „pred naším letopočtom“ má číselný údaj „-4178“ (došlo k nej v roku 4178 pred n. l.; pred Kristom). Čím má udalosť, ku ktorej došlo pred naším letopočtom (pred n. l.), na číselnej časovej osi v absolútnej hodnote väčšie číslo, tým nastala skôr – táto udalosť predchádza udalosť s číslom v absolútnej hodnote menším. Ešte jeden príklad: Abrahám sa narodil v roku „-2170“ a 75 rokov mal v roku „-2095“ (vtedy vyšiel z Cháranu a odišiel do Kanaánu). Sudalostami, ktoré nastali v „našom letopočte“, teda po roku 1 n. l., je to presne naopak. Čím má udalosť na číselnej časovej osi väčšie číslo, tým ide o neskoršiu udalosť voči udalosti s menším číslom. Rovnako je to aj s obdobiami ako storočie či tisícročie. Príklad: Jakob s rodinou prišli dolu do Egypta v roku 1 880 pred n. l., čiže začiatkom druhého tisícročia pred n. l. Dávid začal kralovať asi v roku 1 011 pred n. l., teda na konci druhého tisícročia.
- C) Božie zaslúbenie o zaslúbenej krajine Kanaán neznelo tak, že Izrael bude krajinu spolu obývať s pohanmi a neustále s nimi bojovať. Naopak, v krajine mali byť slobodní od nepriateľov a oddýchnuť si. To je prepojené na Božie zaslúbenie o odpočinku a o Božej vlasti. Realita pobytu izraelského národa v Kanaáne je však úplne iná. Neustále bojujú s nepriateľskými okolitými pohanskými národmi. Pohanské národy žijúce v Kanaáne boli tak veľmi hriešne, že Boh sa rozhodol ich úplne zahľadiť a zem dať Izraelitom. Nástrojom tohto Božieho súdu bol

práve izraelský národ. K úplnému zahladeniu však nedošlo. Zo zemskeho pohľadu to bolo pre zlyhanie Izraela. Z pohľadu Božej zvrchovanej vôle to bola súčasť jeho zámeru. Izraelčania v zemi museli neustále zväzdať boje s pohanskými susedmi a pohanskí susedia im boli zvydom a osídлом, pre ktoré Izrael upadal do modlárstva, robiac tak ako oni. Zvyšky pohanských národov Boh ponechal v zemi na skúšku, či Izrael obstojí a zostane verný a poslušný. Neustále boje s okolitými národmi im zase mali pripomínať, že ešte nevošli do odpočinku a že ešte nie sú v tej pravej vlasti, ktorú im Boh zaslúbil, ktorou je nebeská vlasť (pozri Židom kapitolu 11).

D) Izrael ako národ nemal mať (zemskeho) kráľa, ale priamo byť pod vládou Boha. Izraelčania chceli mať kráľa tak ako okolité národy. To však bola hriešna túžba. Napriek tomu Boh pristúpil na to, aby kráľa mali, aj keď to bola ich zlá žiadosť. Boh v tom mal svoj zvrchovaný zámer. Veď koniec koncov Dávid bol predobraz Krista ako kráľa a Kristus je konečným naplnením úradu kráľa Božieho ľudu a počas zemskej služby je nazvaný Syn Dávidov, pretože má prevziať Dávidov trón. To, že mať ľudského kráľa v Izraeli nebol dobrý nápad, sa ukázalo na celej histórii Izraela v dobe kráľov, lebo králi boli často a v rôznej miere bezbožní, neposluchní, modlárski, čím opakovanne priviedli súd na celý národ, čo vyvrcholilo zajatím a po zajatí už (zemskeho) kráľa nemali.

Zdroje

- 1) J. D. Douglas (vedúci editor) a kol., *Nový biblický slovník*, Návrat domů, Praha 2017, ISBN 978-80-7255-393-8
  - a) heslo: *Chronologie Starého zákona*
  - b) heslá: *Kanaán a Palestína*
- 2) Samuel J. Schultz, *Starý zákon mluví*, Czech edition, 1991, Viena, Austria
- 3) *Stručná história izraelského národa – 1. časť*, Solas číslo 61, zima 2023, str. 28-43

Stručná história izraelského národa

3. časť

Obdobie rozdeleného kráľovstva a babylonské zajatie Od Rechabeáma po Kýra Veľkého

Po Šalamúnovej smrti (931 pred Kristom) sa izraelský národ rozdelil. Vznikli dve kráľovstvá, ktoré sa bežne označujú ako „Severné“ a „Južné“.

Južné kráľovstvo bolo územne menšie ako Severné, s hlavným mestom Jeruzalem a vládlo v ňom Dávidovo potomstvo. Tvorili ho pokolenia Júdu a Benjamina. Tieto dve pokolenia vojensky podporovali Rechabeáma, Šalamúnovho syna, ktorý nastúpil na trón po Šalamúnovej smrti. Ostatných desať pokolení sa postavilo proti tvrdým opat-

reniam Šalamúna a jeho syna (1. kniha kráľov 12:21). Južné kráľovstvo dodržovalo vernosť Dávidovej dynastii. Trvalo do roku 586 pred Kristom, keď bol zbúraný chrám a zničený Jeruzalem.

Severné kráľovstvo tvorilo desať rebelujúcich pokolení. Za svojho kráľa si zvolili Jeroboáma. Jeho hlavným mestom boli striedavo rôzne mestá, naposledy ním bola Samária.¹⁾ Toto kráľovstvo trvalo do roku 722 pred Kristom.

V Biblii sa tieto dve kráľovstvá označujú aj ako „Izrael“ a „Júda“. Označenie „Iz-

rael“ sa väčšinou používa len pre Severné kráľovstvo, zatiaľ čo „Júda“ označuje Južné kráľovstvo. Meno Izrael bolo pôvodne dané Jakobovi (1. Mojžišova 32:22-32). Už za jeho života sa toto pomenovanie vzťahovalo na všetkých jeho synov (1. Mojžišova 44:7) a od tej doby sa všetkým Jakobovým potomkom hovorilo „Izraelci“. Od doby patriarchov až po vstup do Kanaánu sa pomenovaním „Izrael“ označoval všetok hebrejský národ. V tomto význame sa používalo aj počas Dávidovho a Šalamúnovho kráľovania. Meno Izrael treba interpretovať podľa kontextu.

Niekedy sa Severné kráľovstvo označuje menom „Efraim“, aj keď pôvodne bolo dané jednému z Jozefových synov (1. Mojžišova 41:52). Dôvodom pre toto pomenovanie je, že pokolenie Efraima pri rozdelení kráľovstva zohralo vedúce postavenie. Efraim zaujímal územie na sever od Júdu a Benjamína.

Datovanie udalostí (chronológia)

Podľa zdroja 2) str. 143 sme sa dostali do obdobia starozákonných dejín, ktoré sú pomerne presne datované. Svetská história vďaka archeologickým objavom (vykopávkam) poskytuje zoznamy mien vládcov (eponym^{A)}) a v nich je zachytený každý rok v asýrskej histórii od r. 891 po r. 648 pred Kristom. Tento záznam umožňuje uviesť dejiny Asýrie do súvisu s históriou Izraela, ako je zaznamenaná v Biblii. Dôležitým dokumentom pre datovanie histórie tohto obdobia je Ptolemaiov kánon.^{B)}

Obdobie rozdeleného kráľovstva skončilo zbúraním Jeruzalema a tým aj zánikom Južného kráľovstva. Pre porozumenie histórie tohto obdobia sú dôležité tri údaje: v roku 931 pred Kristom došlo

k rozdeleniu Šalamúnovho kráľovstva, v roku 722 pád Samárie a zánik Severného kráľovstva a v roku 586 pád Jeruzalema a zánik Južného kráľovstva.

Biblický záznam rozdeleného kráľovstva

Hlavným zdrojom informácií obdobia rozdeleného kráľovstva je 1. kráľov 11:1 až 2. kráľov 25:30 a 2. kniha kroník 10:1-36:23. Doplnujúce informácie sa nachádzajú aj v ďalších knihách (Izaiáš, Jeremiáš a ďalší proroci).

Zdrojom podávajúcim súvislý historický záznam Severného kráľovstva je 1. kráľov 11:1 až 2. kráľov 25:30. V ňom sú zahrnuté aj súdobé udalosti Južného kráľovstva. Severné kráľovstvo končí v roku 722 pred Kristom a historický záznam pokračuje v 2. kráľov 18:1-25:30 opisom udalostí, ku ktorým došlo až do pádu Jeruzalema v roku 586 pred Kristom v Južnom kráľovstve.

Paralelný záznam udalostí Južného kráľovstva od roku 931 do roku 586 pred Kristom je uvedený v 2. kroník 10:1-36:23 a končí odkazom na prepustenie z babylonského zajatia v roku 538 pred Kristom za vlády Peržana Kýra Veľkého (Kýrov edikt)^{C)}.

Severné kráľovstvo

Zakladateľom Severného kráľovstva bol Jeroboám I, ktorý za vlády Šalamúna bol v jeho službách ako vládny úradník. Keď si však vypočul Achiášovo proroctvo, že bude kráľom desiatich kmeňov, začal sa voči Šalamúnovi správať rebelantsky a ten sa ho v dôsledku toho snažil odstrániť. Jeroboám utiekol do Egypta, kde žil v azyle až do Šalamúnovej smrti.

Izrael, Severné kráľovstvo, sa nevzdalo modlárstva zavedeného Šala-

múnom. Za modlárstvo a neposlušnosť ho stihli Božie tresty.

Posledným vládcom Severného kráľovstva bol Hošea (731 – 722 pred Kristom). Keď nastúpil na trón, nemal na výber, akú politiku bude viesť, lebo bol vazalom asýrskeho kráľa Tilgat-pilnezera. V roku 725 pred Kristom vtrhla asýrska armáda pod vedením kráľa Šalmanazera V. na jeho územie a oblahla opevnené mestá v Samárii. Tri roky Hošea odolával útokom asýrskej armády, ale nakoniec sa v roku 722 pred Kristom vzdal.

To bol koniec Severného kráľovstva. Severné kráľovstvo prestalo existovať ako nezávislý izraelský národ a už nikdy viac ako nezávislé kráľovstvo nebolo obnovené. Izraelčania zo Severného kráľovstva boli odvedení do Asýrie do asýrskeho zajatia a umiestnení v mestách na médskom území. Na ich územie boli privedení presídlenci z iných oblastí. Severné kráľovstvo sa stalo asýrskou kolóniou (provinciou).

Južné kráľovstvo

História Južného kráľovstva bola podobná histórii Severného kráľovstva. Aj keď priamou príčinou rozpadu Šalamúnovho kráľovstva bola daňová politika jeho nástupcu – syna Rechabeáma, ktorý namiesto požiadavky znížiť dane urobil na radu svojich mladších poradcov pravý opak, boli tam aj iné príčiny, ktoré privedli kráľovstvo k rozpadu. Bolo to napätie medzi pokolením Júdu a Efraima (pozri Sudcov 8:1-3, 12:1-6; 2. Samuelova 2:9, 19:42-43). Aj keď Dávid zjednotil izraelský národ do jedného správneho celku, bola tu nespokojnosť pre vysoké dane a práce, ktorými museli ostatné pokolenia prispievať do Jeruzalema.

Šalamúnova smrť a zvýšenie daní Rechabeámom boli pre tieto pokolenia príležitosťou, aby sa proti Júdovi vzbúrili.

Ďalším faktorom, o ktorom Biblia jasne hovorí ako o primárnom, bolo Šalamúnovo odpadnutie od viery a modlárstvo (1. kniha kráľov 11:9-13). Kvôli Dávidovi došlo k súdu za modlárstvo a rozdeleniu až po Šalamúnovej smrti.

Keď Rechabeám upevnil svoje kráľovstvo, on i jeho ľud opustili Hospodina (2. kniha kroník 12:1). Okrem intenzívneho modlárstva a egyptských vpádov dochádzalo aj k bojom medzi Severným a Južným kráľovstvom. Obdobie Rechabeámovej vlády bolo veľmi búrlivé a za jeho vlády toto kráľovstvo rýchle upadalo.

Južné kráľovstvo zaniklo za bezbožného kráľa Cedekiaša (2. kniha kroník 36:11-16) v roku 586 pred Kristom. V tomto roku nechal babylonský kráľ Nabuchodonozor spáliť chrám v Jeruzaleme. Spálil aj mesto a jeho hradby rozboril. Poklady chrámu, poklady kráľovne a poklady kniežat vzal a odniesol do Babylona. Všetkých tých, ktorí zostali po meči, presťahoval do Babylona (36:16-21). Toto bola tretia vlna deportácie príslušníkov Južného kráľovstva.

Nasledujúcich približne 700 rokov bolo územie Izraela (Severného a Južného kráľovstva) postupne pod nadvládou Babylončanov, Médov a Peržanov, Grékov a nakoniec Rimanov. V dôsledku týchto udalostí žije všetkých dvanásť kmeňov Izraela, aj keď dnes už majú svoj vlastný štát, ešte stále v rozptýlení uprostred pohanských národov po celom svete.

Susedné kráľovstvá a ich vplyv

V priebehu obdobia existencie Severného a Južného kráľovstva (931 až 586 pred

Kristom) sú pre pochopenie histórie izraelského národa veľmi dôležité vzťahy so susednými kráľovstvami. V dôsledku svojej strategickej polohy medzi Egyptom a Mezopotámiou, územím pomenovanom aj ako *Úrodný polmesiac*, sa obe kráľovstvá nemohli vyhnúť vplyvu okolitých národov, ktorých moc v tejto dobe veľmi vzrástla.

Sýrske kráľovstvo

Severné kráľovstvo susedilo s Aramejským kráľovstvom, ktoré je viacej známe pod pomenovaním Sýria. Sýria bola na konci deviateho storočia pred Kristom najmocnejším kráľovstvom na území Kanaánu (Palestíny). Viedla vojenskú výboje voči obom kráľovstvám (Severnému a Južnému). V susednom Asýrskom kráľovstve nastúpil na trón v roku 745 pred Kristom Tilgat-pilnezer III. a za jeho vlády (745 – 727 pred Kristom) bola Sýria podrobená Asýrii. Damašek bol dobytý v roku 732 pred Kristom. Pádom Damašku skončilo Sýrske kráľovstvo a jeho moc sa už nikdy neupevnila.

Asýrska ríša

V severovýchodnom cípe Úrodného polmesiacu sa pozdĺž riek Tigris a Eufrat a asi 320 km do šírky rozkladalo územie známe ako Asýria. Vzostup moci Asýrie sa podľa niektorých historikov datuje do devätnásteho storočia pred Kristom. Dôležitosť Asýrie v období rozdeleného kráľovstva je nesporne viditeľná podľa toho, že na vrchole svojej moci dostala pod svoj vplyv Sýriu, Izrael, Judsko a dokonca aj Egypt až po Téby. Počas doby asi dva a pol storočia mala značný vplyv v kanaánskej krajine (Palestíne).

Podľa análov Tilgat-pilnezer I. (1114 – 1076 pred Kristom) rozšíril moc svojho

národa na západ k Stredozemnému moru a podrobil si slabšie národy v tejto oblasti. Počas nasledujúcich dvoch storočí asýrska moc ustupuje do pozadia, zatiaľ čo Izrael za Dávida a Šalamúna sa stáva dominujúcou mocnosťou v tejto oblasti.

Tilgat-pilnezer III. (745 – 727 pred Kristom) bol vynikajúcim bojovníkom, ktorý priviedol svoj národ k celému radu dobyvateľských úspechov. V Babylone, kde bol pomazaný za kráľa, bol známy ako Fúl (2. kráľov 15:19). Pri dobývaní začal rozdeľovať dobyté územia na podmanené provincie, aby si tak upevnil moc nad dobytým územím. To robili dobyvatelia už aj predtým, ale on utláčal národy aj tým, že vymieňal veľké skupiny ľudí z dobytých území za zajatcov z nejakej inej odľahlej oblasti. Tým sa poistil proti povstaniam a rebéliám.

Počas vlády Ašurbanipala (asi 668 – 630 pred Kristom) dosiahla Asýrska ríša svojho vrcholného bohatstva a moci. Po smrti Ašurbanipala začalo Asýrske kráľovstvo, ktoré malo nesmierny vplyv na celú oblasť Úrodného polmesiacu, upadať. A z úpadku sa už nikdy nespamätalo. Asýrski vládcovia tohto obdobia neboli schopní odolávať vzrastajúcej moci kráľovstiev Médska a Babylonie. Nínive, ktoré bolo vtedy hlavným mestom Asýrie, padlo v roku 612 pred Kristom. Bitkou pri Cháране (609) a Karchemiši (606) zanikajú stopy po asýrskej nadvláde (Izaiáš 10:5-15). Judské kráľovstvo prežilo asýrske výboje a panovanie.

Babylonská ríša

626 – 539 pred Kristom

Babylonia bola asýrskou provinciou. Babylonskí vládcovia sa pokúšali získať samostatnosť, ale podarilo sa im to až po

Ašurbanipalovej smrti. Vodcom v úsilí za babylonskú nezávislosť bol Nebopolasar. To sa mu aj podarilo a Nebopolasar bol 22. novembra roku 626 pred Kristom korunovaný za babylonského kráľa.

V roku 614 vznikla médsko-babylonská aliancia a v roku 612 Médovia a Babylončania spoločne zničili Ninive. Asýria sa spojila s Egyptom. Niekoľko rokov sústreďoval Nebopolasar svoje útoky na asýrske mestá ležiace na severovýchode a pri Eufrate sa vysporiadaval aj s egyptskou armádou, ktorá bojovala po boku Asýrčanov. V roku 609 obsadil Cháran. V ďalších rokoch sa Babylončania a Egyptania viackrát stretli v bojoch pri Eufrate. Babylončania a Egyptania viedli medzi sebou časté boje. Výboje týchto mocností sa dotýkali územia Samárie a Judska, ktoré ležalo uprostred nich.

Nabuchodonozor 605 – 562 pred Kristom

Na jar roku 605 poslal Nebopolasar svojho syna, korunného princa Nabuchodonozora, s babylonskou armádou do bojov proti asýrskej armáde na hornom Eufrate. Nabuchodonozor pripochodoval k mestu Karchemiš. Na pomoc Asýrčanom prišiel egyptský kráľ Necho. Na počiatku leta 605 boli Egyptania pri Karchemiši porazení. Nabuchodonozor prenasledoval egyptskú armádu a do augusta mal vo svojich rukách územie Sýrie a Palestíny a veľa koristi a zajatcov z dobytých a obsadených území.

15. augusta 605 pred Kristom Nebopolasar zomrel. Korunný princ Nabuchodonozor sa ihneď ponáhlal do Babylona. Armádu a zajatcov ponechal na dobytom území (v Palestíne). V deň svojho príchodu 6. septembra 605 bol

korunovaný za babylonského kráľa. V Babylone rýchlo upevnil svoju moc a k svojej armáde v Palestíne sa vrátil už ako kráľ Babylonie.

Jehojakim, ktorý bol kráľom v Judsku a od roku 608 bol vazalom faraóna Necha, kráľa Egypta, sa stal Nabuchodonozorovým poddaným. Poklady z jeruzalemského chrámu a prvá vlna zajatcov, medzi ktorých patrili Daniel a jeho priatelia, boli odvečené do Babylona (Daniel 1:1-2) Nabuchodonozorom, ktorý bol už kráľom. Ako rok ich odvedenia do Babylona sa uvádza rok 605 pred Kristom. Podľa niektorých zdrojov k tomu došlo už v roku 606 pred Kristom.

Podľa všetkého Jehojakim v ďalších rokoch napriek Jeremiášovmu varovaniu prestal platiť Nabuchodonozorovi tribút.^{D)} Ten v siedmom roku svojho kráľovania v decembri 598 pred Kristom obsadil Jeruzalem, ktorý sa mu 15. marca 597 pred Kristom vzdal. Jehojakim zomrel 6. decembra 598. Po Jehojakimovi nastúpil na trón 6. decembra 598 jeho syn Jehojachin. Vládal tri mesiace a desať dní a po páde Jeruzalema v marci 597 bol spolu s ostatnými členmi kráľovskej rodiny a desaťtisícami popredných jeruzalemských občanov a zručnými remeselníkmi odvedený do Babylona. Ako bábkovy vládca bol na trón dosadený Jehojachinov strýko Cedekiaš.

Cedekiaš po čase odmietol Nabuchodonozorovi poslušnosť. Keď sa Nabuchodonozor v roku 586 pred Kristom vracal z výpravy do Egypta, obklúčil Jeruzalem a Judské kráľovstvo definitívne kapitulovalo a zaniklo. Ku konečnému pádu Jeruzalema tejto doby došlo 15. augusta 586 pred Kristom. Rozvaliny judského hlavného mesta zbaveného

obyvateľov boli opustené. Tak sa za Nabuchodonozora skončila vláda Dávidovej dynastie v Judsku.

Nabuchodonozor, ktorý zdedil silné politicky zabezpečené kráľovstvo, venoval počas svojej vlády veľa úsilia výstavbe Babylonu. V kráse a vznešenosti bol Babylon najveľkolepejším mestom staroveku.

Judsko počas Nabuchodonozora Babylonská nadvláda a zajatie

Judsko úspešne prežilo expanziu Asýrskej ríše. Rozhodujúcim faktorom trvalej existencie napoly nezávislého kráľovstva, v ktorom na Dávidov trón striedavo zasadali nemravní a spravodliví kráľi, boli zmluvy, diplomatické manévry, odboj a nadprirodzené Božie zásahy. Od doby, keď Achaz zabezpečil Júdu zmluvou s Tilgat-pilnezerom III. o nezávislosti (udalosť sa datuje do roku 733 pred Kristom), prekonávalo toto malé kráľovstvo, ktoré bolo striedavo vazalom viacerých kráľov susedných kráľovstiev, jednu vnútornú krízu za druhou.

Počas tridsaťročnej vlády Joziáša vzrástli judské národné nádeje. Vládol v rokoch 640 – 609 pred Kristom, ale zdroj 1) ako pravdepodobné obdobie jeho vlády uvádza roky 638 – 608 pred Kristom, čo potom dobre korešponduje s rokom 605, ktorý bol rokom odvedenia prvých Judejcov do zajatia.

Joziáš sa obrátil k Hospodinovi, urobil náboženské reformy v Judskom kráľovstve. Odstránil modlárstvo v judskej zemi a vrátil ľud k uctievaniu Hospodina. Hospodin sa však už neodvrátil od pále svojho veľkého hnevu pre ohyzdné Manassesovo modlárstvo a povedal: „*I Júdu odstránim pred svojou tvárou, ako som odstránil Izraela, a zavrhnem toto mesto, ktoré som bol*

vyvolil, Jeruzalem, i dom, o ktorom som povedal: Moje meno tam bude“ (2. kráľov 23:27). Manasses kraloval päťdesiatpäť rokov (v rokoch 696 – 642 pred Kristom) a za jeho vlády upadlo Južné kráľovstvo do najmenejšieho modlárstva (2. kráľov 21:1-17; 2. kroník 33:1-20).

Joziáš sa zaplietol do bitky s egyptskou armádou pri Megide, ktorá pod vedením faraóna Necha išla na pomoc Asýrčanom v ich bojoch s Babylončanmi. Joziáš bol v tejto bitke ranený a na následky zranenia zomrel (2. kniha kráľov 23:29-30; 2. kroník 35:23-24). Ľud dosadil na trón v Jeruzaleme za kráľa Joacháza (2. kniha kroník 36:1-4). Ten vládol len tri mesiace. Keď Egyptania pri Megide porazili Júdu, Necho zosadil Joacháza ako judského kráľa z trónu, zajal ho a odviezol do Egypta, kde Joacház aj zomrel.

Necho ustanovil za kráľa v Judsku Joziášovho syna Eljakima a zmenil mu meno na Jehojakim. Jehojakim vládol v Judsku jedenásť rokov (608 – 598 pred Kr.). Jehojakim zomrel 6. decembra 598. Robil to, čo je zlé v očiach Hospodinových (2. kráľov 23:37). Podľa Knihy Daniel 1:1-3 v treťom roku jeho kralovania babylonský kráľ Nabuchodonozor odviezol prvých Judejcov do zajatia.

Po Jehojakimovi kraloval v Jeruzaleme tri mesiace a desať dní jeho syn Jehojachin (nastúpil na trón 6. decembra 598). Robil všetko to zlé, ako jeho otec (24:8). V treťom mesiaci jeho kralovania prišiel Nabuchodonozor a odviezol ho do zajatia v Babylone (24:10-16). Kráľom v Jeruzaleme urobil jeho strýka Mattaniáša, pričom jeho meno zmenil na Cedekiaš (24:17). Písal sa rok 597 pred Kristom.

Cedekiaš v Jeruzaleme kraloval jedenásť rokov (597 – 586 pred Kristom) a ro-

bil všetko zlé, ako robil Jehojakim (24:19). V deviatom roku jeho kralovania prišiel znova Nabuchodonozor so svojim vojskom a obľahol Jeruzalem. Mesto bolo obľahnuté až do jedenásteho roku kráľa Cedekiáša.

Podľa Písma boli hradby prelomené a mesto dobyté v štvrtom mesiaci tohto roka (25:4). Konečný pád Jeruzalema tejto doby sa uvádza 15. augusta 586 pred Kristom. Bolo to v roku, ktorý bol devätnástym rokom kralovania Nabuchodonozora. Dom Hospodinov bol zničený, múry Jeruzalema rozborené a mesto spálené. Ľud, ktorý pozostal, bol presťahovaný do Babylona. V Judsku bolo ponechaných len niečo málo z chudobného ľudu (25:8-12). Tým skončila v Judsku vláda Dávidovej dynastie.

Územie Judského kráľovstva si na juhu prisvojili Edómci a na severe Samária, ktorá vtedy už bola babylonskou provinciou. Tak zaniklo aj Judské kráľovstvo.

Deportácia Júdu a Benjamina

V tejto pasáži predložíme chronológiu deportácie občanov Judska (Južného kráľovstva) do Babylonského zajatia. Za oporné body datovania budeme považovať dátumy nasledovných udalostí:

1. Smrť kráľa Joziáša. Za rok jeho smrti sa považuje rok 608 pred Kristom.
2. Začiatok vlády Jehojakima – na trón nastúpil podľa všetkého v druhej polovici roku 608 pred Kristom.
3. Korunovanie Nabuchodonozora za babylonského kráľa – 6. september 605 pred Kristom.
4. Pád Jeruzalema po Nabuchodonozorovom obliehaní – 15. marec 597 pred Kristom.
5. Cedekiášova vzbura a definitívny pád starozákonného Jeruzalema a chrámu – 15. august 586 pred Kristom

K deportácii príslušníkov Judského kráľovstva (Júdu a Benjamina) do babylonského zajatia došlo najmenej v štyroch vlnách:

1. vlna. Došlo k nej v roku 605 pred Kristom, keď po bitke pri Karchemiši Nabuchodonozor obsadil dobyté územia ešte ako korunný princ. Do zajatia sa vtedy dostali aj Judejci Daniel a jeho priatelia. Podľa zdroja 2) nechal po smrti svojho otca Nabuchodonozor armádu a zajatcov ešte v Palestíne. K svojej armáde sa vrátil po korunovácii a s armádou a zajatcami sa do Babylona vrátil už ako kráľ. Daniel a jeho priatelia boli zajatí v roku 605 počas tretieho roka kráľa Jehojakima a do Babylona deportovaní Nabuchodonozorom už ako babylonským kráľom (Daniel 1:1-2). Za kľúčový údaj považujeme verš Daniel 1:1, t. j., že k obliehaniu Jeruzalema došlo v treťom roku kráľa Jehojakima a mimobiblický údaj korunovania Nabuchodonozora (6. september 605 pred Kristom).
2. vlna. Došlo k nej v roku 597 pred Kristom po páde Jeruzalema za vlády kráľa Jehojachina.
3. vlna. Došlo k nej v roku 586 pred Kristom po páde Jeruzalema za vlády kráľa Cedekiáša.
4. vlna. O tejto vlne je zmienka v Jeremiášovi 52:30. Došlo k nej počas dvadsiateho tretieho roka vlády Nabuchodonozora, t. j. v roku 582 pred Kristom.

Život v babylonskom exile

Roku 722 pred Kristom bolo 10 severných kmeňov Izraela odvedených do asýrskeho zajatia (píše sa o tom v 17. kapitole 2. knihy kráľov). Babylonský kráľ Nabuchodonozor tak urobil v štyroch vlnách aj s kmeňom Júdu a Benjamina

(píše sa o tom v 2. knihy kráľov 23:26-27, 24:1-4, 25:1-21). Počas vlády Nabuchodonozora sa stali Asýria a všetky jej provincie babylonskými provinciami.

Novým domovom Židov sa stala Babylonia. Zdá sa, že ústredím života židovskej populácie bolo okolie mesta Babylon. Postupne sa zajatcom dostávalo viac slobody a oni sa usadzovali po celej ríši. Spoločným znakom bola túžba po domove. Falošní proroci im predpovedali skorý návrat do vlasti. Jeremiáš však písal zajatcom listy, v ktorých im radil, aby si kupovali domy, sadili vinice a pripravili sa na sedemdesiat rokov v zajatí (Jeremiáš 29).

Keď po páde Jeruzalema v roku 586 upadli nádeje na skorý návrat, zajatci sa zmierili s dlhodobým zajatím, ako im radil Jeremiáš. Zapojili sa do pastierstva, poľnohospodárstva a obchodovania. V tej dobe sa v Babylonii hovorilo aramejsky. Zdá sa, že s tým Židia nemali problém. Z veršov Biblie môžeme dospieť k záveru, že sa so zajatcami zaobchádzalo vlúdne. Z Jeremiáša 29:2 a Ezechiela 8:1 vyplýva, že mali slobodu, aby sa schádzali za náboženskými účelmi. Zdá sa, že Ezechiel mal náboženskú slobodu, aby sa so zajatcami schádzal v širokom rozsahu. Mal svoj dom a so staršími mohol hovoriť slobodne o náboženských otázkach, keď sa s nimi stretával v ich domoch alebo za ním domov prichádzali oni.

Priaznivé zachádzanie so zajatcami môžeme vidieť aj na príbehu Daniela a jeho priateľov. Zachádzanie, ktorého sa dostalo Jehojachinovi a jeho synom v babylonskom zajatí, svedčí tiež o dobročinnom zaobchádzaní, ktoré sa niektorým židovským zajatcom dostávalo.

Jeruzalemskí zajatci, ktorí si boli vedomí svojho vyhnanstva, museli ur-

čite trpieť pocitom poníženia a úzkosti. Štyridsať rokov varoval Jeremiáš svojich spoluobčanov pred nevyhnutným trestom, a to, že Jeruzalem bude zničený tak, že sa pri pohľade na jeho trosky zhrozí každý okoloidúci (Jeremiáš 19:8). Napriek týmto varovaniam sa Židia spoliehali na to, že by Boh nedovolil, aby bol jeho chrám zničený. Daniel vo svojej modlitbe priznáva, že sa Jeruzalem vo svete stal príslovečným svojou pohanou (Daniel 9:16). Také utrpenie zajatci, ktorým ležal na srdci osud Izraela, znášali horšie ako fyzické ťažkosti života v exile.

Pokiaľ si babylonskí vládcovia udržiavali medzinárodnú nadvládu, Židia žili v exile v Babylonii. Po páde Jeruzalema v roku 586 pred Kristom sa územia oboch kráľovstiev stali provinciou Babylonskej ríše. Mnoho Židov sa odsťahovalo do Egypta. Keď bol Babylon dobytý v roku 539 pred Kristom Médmi a Peržanmi, Židom sa dostalo privilégium znova sa ako národ vrátiť na svoje územie. Židovský národ sa však už netešil nezávislému postaveniu, aké mal v dobách Dávidovho a Šalamúnovho kráľovstva. Mnoho Židov sa na svoju rodnú zem už nevrátilo, zostali v rozptýlení. Územie bolo striedavo pod nadvládou iných národov, a to až do roku 1948, keď vznikol novodobý štát Izrael. Kráľovstvo izraelského národa už nebolo obnovené. Zároveň sa naplnilo aj prorocké slovo, že Izrael (Židia) už nikdy viac nebude rozdelený na dve kráľovstvá.

Obe zajatia, asýrske a babylonské, znamenali počiatok rozptyľovania izraelského ľudu medzi pohanské národy sveta. Nastalo to, čo im Boh oznamoval a pred čím ich tým aj varoval (pozri 3. Mojžišovu 26:14-39, hlavne verše 33, 44-46; 5. Mojžišovu 4:27, 28:64; Žalm

44:12; Jeremiáš 9:16, 13:24; Ezechiel 39:28; Zachariáš 7:14). V dobe stavania Babylonskej veže boli ľudia Bohu neposlušní, a preto ich Boh rozptýlil po celej tvári zeme (1. Mojžišova 11:8). Tak sa to udialo aj izraelskému ľudu. Začalo sa to očividným a veľkým asýrskym a babylonským zajatím. K rozptýleniu izraelského ľudu medzi národy sveta

dochádzalo aj v ďalších obdobiach jeho histórie. Izraelský ľud aj v dnešnej dobe žije v rozptýlení uprostred pohanských národov po celej zemi. Príde však čas, keď budú Židia spomedzi pohanských národov navrátení do svojej zaslúbenej krajiny – definitívne skončí rozptýlenie medzi pohanskými národmi.

Drahoslav Vajda

Zdroje a poznámky k 3. časti

- 1) J. D. Douglas (vedúci editor) a kol., *Nový biblický slovník*, Návrat domů, Praha 2017, ISBN 978-80-7255-393-8, heslo: *Chronologie Starého zákona*
- 2) Samuel J. Schultz, *Starý zákon mluví*, Czech edition, 1991, Viena, Austria
- A) *eponymum* - yma s. i *eponym* - u m. /gréc./ lingv. vlastné meno osoby, podľa ktorej sa pomenúva rodina (pokolenie), miesto, vec a pod. (napríklad Štúr, Štúrovci, Štúrovo)
- B) Klaudios Ptolemaios bol významný grécky učenec. Žil v rokoch 70 – 161 po Kristovi pravdepodobne v egyptskej Alexandrii. Vytvoril kánon, v ktorom sú vymenovaní babylonskí a perzskí vládcovia od roku 747 až po rok 332 pred Kristom. Okrem toho sú v ňom menovaní aj grécki vládcovia Filip a Alexander, egyptskí ptolemaiovskí vládcovia a rímski vládcovia až do roku 160 po Kristovi. Ptolemaiove astronomické, zemepisné, historické a chronologické informácie sú pre súčasných historikov nesmierne dôležité.
- C) *edikt* - u, m. /lat./ 1. admin. verejná úradná vyhláška, úradné nariadenie (obyč. historické) 2. hist. v starom Ríme a vo feudálnom zriadení jedna z foriem výkonu cisárskej alebo kráľovskej moci
- D) *tribút* - u, m. /lat./ 1. hist. feudálna daň 2. dávky uložené porazenému alebo podrobenému národu 3. admin. určitý poplatok, dávka, daň

Stručná história izraelského národa

4. časť

Od Kýra Veľkého (539 pred Kristom) po Bar Kochbu (135 po Kristovi) a rok 1948

Médsko, Perzia a kráľ Kýros Veľký

Z kmeňov, ktoré sa usadili na iránskej planine, postupom času do popredia vystúpili Médovia a Peržania.

Za vlády Kýra Veľkého sa Perzia stala medzinárodnou mocnosťou. Kýros sa trónu zmocnil v roku 559 pred Kristom ako médsky vazal (Médsko vládlo Perzii). V tej dobe vládol v Médsku slabý kráľ a Babylonia bola ešte mocnosťou.

V počiatčnom období svojej vlády skonsolidoval Kýros perzské kmene. Potom uzavrel spojenectvo s Babyloniou proti Médsku. Médovia sa stali poddanými Perzie, ale ešte stále hrali dôležitú úlohu (pozri Ester 1:19 a Daniel 5:28 a ďalej).

Keď Kýros premohol Médov, rovnováha síl sa porušila a v nasledujúcich rokoch sa proti nemu vytvorila alian-

cia Lýdie (staroveký štát v Malej Ázii), Egypta a Babylonie. Došlo k bojom, z ktorých vyšiel víťazne Kýros so svojou armádou. Koncom októbra 539 vstúpil Kýros ako víťaz do mesta Babylon aj napriek tomu, že bolo považované za nedobytné. Kýros sa v ňom usadil ako kráľ. V roku 530 pred Kristom bol v bitke za riekou Araxes západne od Kaspického mora smrteľne ranený a zomrel.

*Od Kýrovho ediktu po ukrižovanie
Danielove proroctvá o Izraeli*

Daniel sa nachádza v babylonskom zajatí. Dostáva videnia a známosť o Božích tajomstvách a osude Izraela vo vzťahu k okolitým pohanským kráľovstvám (Daniel kapitoly 7 až 12). Z Danielových videní a proroctiev tu spomenieme len dve: *Dĺžka babylonského zajatia* a „*Sedemdesiat týždňov*“ *Božích rozhodnutí nad Izraelom*.

a) Dĺžka babylonského zajatia

Bol to prorok Daniel, ktorý vyrozumel z kníh počet rokov, o ktorých sa bolo stalo slovo Hospodinovo k prorokovi Jeremiášovi o dĺžke trvania babylonského zajatia. Vyrozumel, že počet týchto rokov je sedemdesiat^{A)} (Daniel 9:2; Jeremiáš 25:11-12; 2. kroník 36:21). Obdobie zajatia začína rokom 605 (606 až 604 podľa rôznych zdrojov) a končí rokom 537 pred Kristom. Rok 605 pred Kristom zodpovedá odvedeniu prvej vlny zajatcov do Babylona vrátane Daniela a jeho troch priateľov, rok 537 pred Kristom príchodu prvej vlny navrátiťších sa do Judska (pod vedením Zerubábel a kňaza Jozuu) na základe Kýrovho ediktu (výnosu).

Daniel porozumel, že obdobie zajatia sa chýli ku koncu, a modlil sa k Bohu za tri veci: *za izraelský národ, za mesto Je-*

ruzalem a za chrám (svätyňu). Všetky tri boli poškvrnené hriechom ľudu a všetky tri boli pod Božím hnevom a súdom. Vydanie *Kýrovho ediktu*, ktorý Kýros vydal v prvom roku svojho kralovania v Babylone, pripadá najpravdepodobnejšie na rok 538 pred Kristom. Edikt sa týkal znova-postavenia chrámu v Jeruzaleme a návratu zajatých do zaslúbenej zeme, a tým legitímneho ukončenia sedemdesiatich rokov babylonského zajatia. V tomto datovaní je zaručene spoľahlivá iba dĺžka sedemdesiat rokov Izraelu (Židom, obyvateľom Judska, Južného kráľovstva) vymeraného Božieho súdu babylonského zajatia.

O návrate Židov z babylonského zajatia, znova-postavení chrámu a obnovení Jeruzalema a jeho hradieb sa podrobnejšie zmienime v sérii článkov „Izrael v dejinách spásy“.

Od Kýra po znova-postavenie chrámu

Pod vedením vojvodu Šešbacara (Ezdráš 1:8, 5:14) vyšli (asi v roku 537 pred Kristom) prví presídlenci z babylonského zajatia s cieľom, aby podľa Kýrovho ediktu (z roku 538 pred Kristom) znovu postavili chrám v Jeruzaleme. Podľa Ezdráša 3:6 po príchode do Jeruzalema hneď začali s obetnou službou, hoci chrám ešte ani nezačali stavať. Podľa verša 8 začali stavať chrám v druhom roku po svojom návrate zo zajatia a príchode do Jeruzalema. Stavba bola viackrát prerušená. Podľa Ezdráša 6:15 (a zdrojov 1–3) bola stavba ukončená a posvätená v roku 516 alebo 515 pred Kristom, čo bol šiesty rok kralovania Peržana Dária (522 – 486 pred Kristom). Podľa verša 6:22 však pokračovala stavba (dostavba) chrámu ešte aj v ďalších rokoch na rozkaz Artaxerxa. Peržan Artaxerxes

kraloval v rokoch 464 – 425 pred Kristom. Múry Jeruzalema boli znova vybudované a chrám bol definitívne dokončený až za Nehemiáša (Nehemiáš 13:11-14). Nehemiáš prišiel do Jeruzalema v roku 445 (alebo 444) pred Kristom. Za najpravdepodobnejší rok uvedenia bohoslužby sa v zdroji 1) uvádza rok 433 pred Kristom. Až týmto rokom, alebo rokom posvätenia múrov Jeruzalema (čo bolo asi o dva roky skôr), môžeme považovať stavbu chrámu za ukončenú.

Šalamúnov chrám bol zbúraný v roku 586 pred Kristom. Po vydaní Kýrovho ediktu a návrate Židov pod vedením vojvodu Šešbacara bol v Jeruzaleme za kňazu Jozuu po sedemdesiatich rokoch od zbúrania prvého chrámu znova postavený chrám, *druhý chrám*, ktorý je pomenovaný aj po Zerubábelovi (*Zerubábelov chrám*). Tento chrám existoval v rokoch 516 pred Kristom až 70 po Kristovi. Jeruzalemskému chrámu sa v dňoch života a služby Ježiša Krista hovorilo aj *Herodesov chrám*. Pôvodnú Zerubábelovu stavbu totiž kráľ Herodes veľkolepo prestaval. Hoci príprava na prestavbu začala už asi v roku 19 pred Kristom, hrubá stavba bola dokončená asi v roku 4 pred Kristom a celá prestavba bola dokončená až v roku 64 po Kristovi. V niektorých zdrojoch sa uvádza, že v roku 19 pred Kristom *začala stavba* Herodesovho chrámu. V skutočnosti však išlo o rozsiahlu prestavbu Zerubábelovho chrámu a Chrámového návršia. Tento prestavaný *druhý chrám* bol zbúraný rímskym vojskom v 70. roku po Kristovi. Zostala z neho časť vonkajších hradieb, ktorú poznáme pod pomenovaním *Múr nárekov*. V dnešných dňoch v Jeruzaleme chrám nestojí.

b) Sedemdesiat „týždňov“ Božích rozhodnutí o izraelskom národe

Kým Daniel ešte na modlitbe hovoril a vyznával hriechy svojho ľudu Izraela, priletel anjel Gabriel (verše 9:20-23), aby mu oznámil, že prišiel, aby ho urobil schopným *rozumieť tajomstvám a videniu* (verše 22-25). Oznámil mu: „*Sedemdesiat týždňov je vymerané vzhľadom na tvoj ľud a na mesto tvojej svätosti, uzavrieť prestúpenie a zapečatiť hriech, pokryť nepravosť a priviesť spravodlivosť vekov, zapečatiť videnie i proctvo proroka a pomazať svätýňu svätých*“ (verš 24). „*A vedz a rozumej, že odkedy vyjde slovo navrátiť Izraela a vystaviť Jeruzalem až po pomazaného vojvodu, bude sedem týždňov, a šesťdesiatdva týždňov a zase bude vystavená ulica i priekopa, a to sa bude diať v úzkosti časov*“ (verš 25). Toto Danielovo proctvo z deviatej kapitoly je kľúčové pre pochopenie posledných dní tohto veku.

Slovo „týždeň“^(B) v Danielovom proctve neznamená sedem dní bežného týždňa, ale znamená obdobie sedem rokov, čo sa niekedy označuje aj pojmom „týždeň-rok“. Sedem plus 62 týždň-rokov je (69 x 7 =) 483 rokov. Máme indície, že roky, ktoré ohlasuje Daniel vo svojom proctve, sú roky s dĺžkou trvania 360 dní,^(C) pričom sa to netýka len posledného týždňa, ale všetkých sedemdesiatich. V prepočte na naše kalendárne roky (solárneho gregoriánskeho kalendára) sa 70 Danielových týždňov rovná 476 rokov (aj 25 dní, ak by sme chceli byť presní na jeden deň). Šesťdesiaty deviaty týždeň končí ukrižovaním Spasiteľa, Krista („vytátny pomazaný, a niet mu“ – Daniel 9:26), teda v roku 33 n. l. Od toho sa odvíja, že začiatkom obdobia 69 týždň-rokov je rok 444 pred Kristom, čo by zodpove-

dalo návratu poslednej vlny zajatých na základe Artaxerxovho ediktu.^{D)}

Šesťdesiaty deviaty týždeň Danielovho proroctva teda končí ukrižovaním Krista v roku 33 n. l. Ako je to s posledným, sedemdesiatym týždňom? Tento týždeň je opísaný takto: „... A mesto i svätýňu skazí ľud vojvodu, ktorý príde a jeho koniec bude ako záplava a vojna až do konca, určené pustošenia. A uzavrie pevnú zmluvu s mnohými za jeden týždeň a v polovici toho týždňa urobí to, že prestane bitná obeť aj obetný dar obilný, a na krídle ohavností ponese sa pustošiteľ, a to až sa úplná záhuba a to, čo je určené, vyleje na pustošiteľa“ (Daniel 9:26-27). Čiastočne sa toto proroctvo vyplnilo pri zničení Jeruzalema a chrámu v roku 70 Rimanmi pod vedením Títa. Ale v tomto proroctve sú aj prvky, ktoré sa týkajú úplného konca časov, a teda majú súvis s druhým príchodom Krista. Vieme to aj podľa toho, že verš 24 vysvetľuje, že 70 týždňov je určených na to, aby sa definitívne vyriešila otázka hriechu a spravodlivosti, čo je vyjadrené slovami „uzavrieť prestúpenie a zapečatiť hriech, pokryť nepravosť a priviesť spravodlivosť vekov“. Vieme, že to sa udeje až pri skonaní sveta za druhého Kristovho príchodu. Preto sa sedemdesiaty Danielov týždeň skončí až vtedy. A ak správne rozumieme tomu, že bude trvať sedem kalendárnych rokov, tak to znamená, že sa aj začne v súvislosti s udalosťami bezprostredne predchádzajúcimi druhému Kristovmu príchodu. To znamená, že od konca 69. týždňa po začiatok 70. týždňa je medzera, v ktorej sa časovo odohrávajú dejiny „ratolestí vštepených do dobrej pravej olivy“ (Rímskym kapitola 11). Žijeme v dobe tejto medzery.

Toto Danielovo proroctvo nás v datovaní prenieslo do datovania novozákonnej doby, ktorému sa venujeme v prvej časti tejto série. Udalosťami, ktoré sa odohrali v dobe medzi znovu-postavením chrámu a zavedením bohoslužby a obnovením mesta Jeruzalem a jeho hradieb za doby Nehemiáša a narodením Ježiša Krista z Nazareta, sa v tejto sérii nevenujeme. Datovaniu udalostí 1. storočia po Kristovi sa venujeme v prvej časti.

Od ukrižovania po Bar Kochbu

Po ukrižovaní Krista postihli Izrael veľké nešťastia. Chrám bol zbúraný, Jeruzalem zničený a ľud rozptýlený. Toto sa udialo v dvoch etapách.

V 70. roku pod vedením rímskeho vojvodu Títa Vespaziána bol spálený a zbúraný chrám. Mnohých Židov zajali a ako vojnovú korisť odviekli do Ríma.

V rokoch 132 – 135 po Kristovi došlo v Izraeli pod vedením falošného proroka Bar Kochbu k protirímskemu povstaniu. Rímske vojská na rozkaz cisára Hadriána^{E)} povstanie kruto potlačili, zničili mesto Jeruzalem a židovské obyvateľstvo rozptýlili. Obe tieto udalosti znamenali definitívne, konečné rozptýlenie židovského obyvateľstva medzi pohanské národy sveta.

Izrael v rozptýlení Od Bar Kochbu po rok 1948

Z hľadiska počiatku novozmluvnej doby boli významnými medzníkmi v histórii Izraela roky 30, 70 a 135 po Kristovi, ako ich uvádzame aj v 1. časti tejto série. Od roku 135 až do roku 1948 izraelský národ (Židia) nemal vlastnú krajinu (domovinu), v modernom ponímaní vlastný štát. Jeho „dom bol pustý“. Územie štátu Izrael (územie Palestíny) bolo strieda-

vo pod vládou (mandátnou správou, jurisdikciou) Rimanov (roky 63 pred Kristom až 326 po Kristovi), Byzantíncov (326 – 614), Peržanov (614 – 638), Arabov (638 – 1099), križiakov (1099 – 1291), Egyptanov (1291 – 1517), Turkov (1517 – 1917) a Angličanov (1917 – 1948). Významnými udalosťami v novodobej histórii izraelského národa sú: *sionistický kongres*, *Balfourova deklarácia a založenie štátu Izrael*.

Sionistický kongres

V dňoch 29. – 31. augusta 1897 sa vo švajčiarskom meste Bazilej konal I. sionistický kongres. Theodor Herzl, židovský právnik z Rakúska, vyzval na ňom Židov celého sveta, aby sa vrátili na Sion.

Avšak nebolo to také jednoduché. Židia sa nemohli len tak ľahko vrátiť na svoje pôvodné územie do zaslúbenej krajiny, lebo tá sa nachádzala pod tureckou nadvládou ako súčasť Osmanskej ríše. Osmanská ríša bola vtedy silnou veľmocou. Židia však porozumeli výzve a napriek tomu prichádzali, aj keď spočiatku to bolo len 1 000 až 2 000 navrátilcov ročne. Ich počet postupne narastal. Herzl vyvíjal intenzívnu diplomatickú činnosť pre návrat Židov na Sion.

Theodor Herzl zomrel v roku 1904 vo veku 44 rokov úplne prepracovaný. Avšak Židia sa navracali do zaslúbenej krajiny. Hospodin začal týmto zhromažďovať svoj ľud.

Balfourova deklarácia

Zúrila 1. svetová vojna. Písal sa rok 1917. V tomto období došlo k ďalšiemu dôležitému rozhodnutiu.

V Anglicku žil v tejto dobe ruský Žid menom Chaim Weizmann. Ako doktor

chémie vyrobil z obilia acetón, látku, ktorá sa dala použiť na výrobu vysoko explozívnej trhaviny. Jeho vynález prispel k vojenským úspechom Anglicka – Anglicko patrilo k víťazom 1. svetovej vojny. Anglická vláda chcela Dr. Weizmanna odmeniť za jeho zásluhy a opýtala sa ho, čo by si želal. Mal len jedno želanie: požiadal vládu, aby urobila niečo, aby sa Židia mohli vrátiť do svojej zaslúbenej krajiny na územie Palestíny. Angličania s tým súhlasili, lebo Palestína pre nich predstavovala strategický priestor – mala sa stať mostom ku kolóniám v Indii a východnej Ázii.

Za čias lorda Jamesa Arthura Balfoura, ministra zahraničných vecí Veľkej Británie, bolo 2. novembra 1917 vydané vyhlásenie, ktoré do dejín vošlo ako *Balfourova deklarácia*. Touto deklaráciou bola Židom zaručená v ich starej vlasti Izraeli (Palestíne) národná domovina.

Angličania oslobodili Palestínu od Turkov a 9. decembra 1917 vstúpili ako víťazi do Jeruzalema. O dva dni generál Allenby v Jeruzaleme verejne prečítal Balfourovu deklaráciu. Židom bola otvorená a na dosah ruky cesta k vlastnému štátu.

Anglicko dostalo od vtedajšej Spoločnosti národov Palestínu pod mandátnu správu. Tá trvala 31 rokov. Prvý anglický vysoký komisár bol Žid lord Samuel Herbert. Aj on vyzval všetkých Židov k návratu do Palestíny. Odvtedy sa Židia hromadne vracali na územie svojej pôvodnej vlasti.

Hospodin, Boh Izraela (Jahve), nie len zhromažďuje svoj ľud, ale ho opäť v tejto krajine aj rozmnožuje, ako to zaslúbil cez svojich starozákonných prorokov (Ezechiel 36:37-38).

Založenie štátu Izrael

Počas vlády Adolfa Hitlera bol židovský národ kruto prenasledovaný a zabíjaný. Šesť miliónov Židov dal Hitler v Európe brutálne zlikvidovať. Možnosť utvorenia samostatného židovského štátu sa po 2. svetovej vojne javila doslova ako nevyhnutnosť. Židia, ktorí prežili holokaust, naliehali na jeho vznik spoločne so sionistickým hnutím. Zdalo sa byť zjavné, že jedine vlastný štát im môže zabezpečiť potrebnú ochranu a bezpečnosť. Cesta k vlastnému štátu a samostatnosti nebola jednoduchá, ale došlo k tomu a 14. mája 1948 bol v Mestskom múzeu v Tel Avive vyhlásený samostatný Izraelský štát. Vyhlásenie o nezávislosti prečítal Dávid Ben Gurion. Týmto dňom, podľa židovského kalendára to bol deň 5. ijaru 5708, sa Izraelský štát stal skutočnosťou. Pre krajinu bol nakoniec zvolený oficiálny hebrejský názov *Eretz Izrael*. Toto pomenovanie nie je geografické, ale skôr poukazuje na *vlast' (územie) detí Izraela (Jakoba)* v zmysle veršov Jozua 11:23. Židia mali opäť svoju vlastnú krajinu, svoju vlastnú domovinu, ako im to Hospodin zaslúbil: „*A budete bývať v zemi, ktorú som dal vašim otcom...*“ (Ezechiel 36:28).

Prvé kroky Izraela. Prvou krajinou na svete, ktorá uznala Izrael de jure, bol Sovietsky zväz. Moskva a Tel Aviv preto nadviazali diplomatické styky už 17. mája 1948. Izrael napriek všetkým akútnym problémom, ktoré ho sužovali, bol rok po svojom „zrodení“ prijatý do OSN. Stalo sa tak počas rokovania Valného zhromaždenia 11. mája 1949. OSN akceptovala Izrael ako svojho 59. člena.

Návrat Židov z babylonského zajatia späť do zaslúbenej krajiny, stavba chrá-

mu v Jeruzaleme a obnova štátnosti sa uskutočnili podľa proroctiev a z rozkazu Boha Izraelovho a z rozkazu perzských kráľov: „*A tak stavali starší Židov, a dari-lo sa im podľa proroctva proroka Haggea a Zachariáša, syna Iddovho. A teda stavali a dokončili z rozkazu Boha Izraelovho a z rozkazu Cýra (Kýra Veľkého), Dária a Artaxerxa, perzského kráľa*“ (Ezdráš 6:14). Tak aj vznik štátu Izrael v roku 1948 a novodobé formovanie izraelskej štátnosti sa udialo a deje podľa proroctiev z vôle Boha prostredníctvom svetských autorít a mocností.

Radosť z uskutočnenia odvekého sna už na druhý deň (15. mája 1948) vystriedala nutnosť brániť svoje územie. Prvá zo série arabsko-izraelských vojen – vojna o nezávislosť – vypukla priam v rekordne krátkom čase. Do boja proti Izraelu sa vydali egyptskí, libanonskí, jordánski, sýrski a irackí vojaci.

Hneď po vyhlásení samostatného Izraelského štátu Ben Gurionom, o niekoľko hodín, päť arabských štátov svojimi skvele vyzbrojenými armádami napadlo novozaložený štát Izrael. Ale táto vojna netrvala dlho. O desať mesiacov neskôr si 600 000 Židov vybojovalo víťazstvo. Na podnet OSN musela byť uzavretá zmluva o prímerí, ktorú podpísali na ostrove Rodos.

Izrael v tejto oslobodzovacej vojne vy-dobyl viac územia, ako mu chceli priznať. Izrael si v tomto zápase nemohol udržať staré mesto Jeruzalem, ktoré sa stalo na 19 rokov rozdeleným mestom. Východná časť Jeruzalema bola k Izraelu pripojená až po *šest'dňovej vojne* v roku 1967.³⁾

Ale ani po podpísaní zmluvy na ostrove Rodos nezavládol mier. Izrael musel aj v ďalších rokoch čeliť vojen-

ským hrozbám a útokom zo strany susedných arabských štátov. V roku 1956 to bola tzv. *Suezská kríza*. V roku 1967 *šest'ďňová vojna*. Vojna *Jom Kipur* v roku 1973. V roku 1982 musel Izrael zasiahnuť proti teroristom v Libanone. Teroristické prepady a ostreľovanie trvá až do dnešných dní.

Zvláštnu pozornosť si zasluhuje *šest'ďňová vojna*. Trvala od 5. do 10. júna 1967. V týchto dňoch dobyl Izrael Sinaj, Judsko, Samáriu, pás Gazy a Golancké výšiny. Významným dňom pre Jeruzalem bol 7. jún. Za 55 hodín dobyli izraelskí vojaci biblické staré mesto Jeruzalem. Aby ušetrili kresťanské kostoly a arabské mešity, nenasadili ťažké zbrane. Stálo to ale životy a zranenia izraelských vojakov. Cieľ bol však dosiahnutý. Po približne 1 900 rokoch patrilo teraz izraelskému národu zase celé, nerozdelené mesto Jeruzalem s chrámovým vrchom a Múrom nárekov.

Hospodin dal svojmu národu víťazstvo vo všetkých vojnách, ktoré boli rozpútané zo strany jeho susedov. Dostali späť svoju biblickú krajinu od Dána po Beršebu, od Stredozemného mora po Jordán vrátane Jeruzalema. Nedá sa nevidieť, že Boh opäť koná uprostred svojho ľudu. Roky 1897, 1917, 1948 a 1967 sú významnými medzníkmi v dejinách spasenia a v histórii Izraela. Sú významnými rokmi v opätovnom formovaní izraelského národa a štátu. Zhromažďovanie Židov do zaslúbenej krajiny postupuje neustále aj v dnešných dňoch. Podľa proroctiev opäť príde na túto zem Izraelu zaslúbený Mesiáš a náš Pán a Spasiteľ Ježiš Kristus. Príde tak, ako odišiel (Skutky 1:10-11; Zachariáš 14:4). Príde do Izraela a do Jeruzalema.

To je biblický dôvod, prečo štát Izrael so svojím starobylym sídlom Jeruzalem nezaniknú. Tu končí naša stručná história izraelského národa.

Palestína ako územie a štát

V druhej časti tejto série sme upozornili, že je potrebné rozlišovať Palestínu ako *zemepisné územie* a *Palestínu ako štát* (presnejšie: ako *obývanú autonómnu oblasť*). Opísali sme zemepis a históriu vzniku a pomenovania územia s názvom Palestína.

Na území Palestíny (na území súčasného štátu Izrael) koexistujú dva národy, ktoré sústreďujú na seba celosvetovú pozornosť – Izraelčania a Palestínčania. V pásme Gazy a na Západnom brehu Jordánu získali Palestínčania určitú územnú samosprávu. Dodnes prebiehajú medzinárodné rokovania o vzniku Palestínskeho štátu.

Palestínsky štát vyhlásil v Alžírsku 15. novembra 1988 Jásir Arafat, vodca Organizácie za oslobodenie Palestíny. Za svoje hlavné mesto považuje Jeruzalem. Viac ako 135 členských krajín OSN uznáva Palestínu ako nezávislý štát, ale Izrael a mnohé ďalšie krajiny vrátane Spojených štátov stále považujú toto územie Palestíny za súčasť Izraela. V ďalších rokoch nasledoval celý rad medzinárodných konferencií a rezolúcií s cieľom ustanovenia štátu Palestína a usporiadania územia a vzťahov medzi štátom Izrael a Palestínčanmi. Táto otázka nie je uzavretá, čo sme svedkami aj v dnešných dňoch.

Poznámka na záver celej série

Cieľom tejto série štyroch článkov o datovaní dôležitých biblických udalostí bolo poskytnúť čitateľovi pomôcku v tom, ako sa zorientovať v chronológii

týchto udalostí. Jednotlivé dátumy, ktoré sme v tomto datovaní použili, netreba považovať za neomylné. Tieto čísla rokov sa podľa rôznych zdrojov môžu líšiť v závislosti od použitej metódy skúmania Písma a mimobiblických zdrojov a spôsobu výpočtu a niekedy aj výkladového prístupu. Zväčša sa líšia o niekoľko rokov. Rozdiely v datovaní môžu byť spôsobené tým, ako sa jednotlivé metódy výpočtu vysporiadali s používaním rôznych lunisolárnych kalendárov jednotlivými národmi a v jednotlivých etapách dejín týchto národov, ako aj narábaním s prestupnými rokmi (s cieľom synchronizácie lunárneho kalendára so solárnym rokom) či nástupníckymi rokmi panovníkov. Napríklad iný bol babylonský kalendár, iný židovský kalendár pred babylonským zajatím, iný po zajatí.

Iný bol židovský civilný kalendár a iný náboženský kalendár.

Naším cieľom nebolo predložiť absolútne datovanie udalostí s presnosťou jedného roka. Išlo nám o orientačnú historickú chronologickú predstavu o čase a následnosti jednotlivých biblických udalostí. Rozdiely v rôznych prístupoch datovania a o niečo sa líšiace čísla rokov pri tom všetkom nemajú dopad na porozumenie evanjelia a cesty spásy, porozumenie dejinám spásy ani žiadne doktrínálne dopady na vieru v Spasiteľa, ukrižovaného a vzkrieseného Krista. Domnievame sa však, že poznanie toho, ako sa dejiny spásy odvíjali v behu histórie (aj keď len s určitou obmedzenou presnosťou), môže byť pre čitateľa budujúce a povzbudením v jeho viere.

Drahoslav Vajda

Zdroje a poznámky k 4. časti

- 1) J. D. Douglas (vedúci editor) a kol., *Nový biblický slovník*, Návrat domů, Praha 2017, ISBN 978-80-7255-393-8
    - a) heslo: *Chronologie Starého zákona*
    - b) heslo: *Chrám*
  - 2) Samuel J. Schultz, *Starý zákon mluví*, Czech edition, 1991, Viena, Austria
  - 3) Joachim Langhammer, *Čo bude s týmto svetom?*, MSEJK, Bratislava 1997, ISBN 80-88891-09-4
- A) To, že Izrael bol vydaný do zajatia v Babylone, bolo Božím trestom za ich bezbožnosť a páchanie hriechov, súčasťou ktorých bolo aj nedodržiavanie „sobotného roku“, úpustu (prepustenia, vyhlásenia slobody) každý siedmy rok podľa Mojžišovho zákona (2. kroník 36:21; Jeremiáš 34:12-22). Izrael porušoval toto prikázanie 490 rokov, teda nedodržel sobotný rok 70-krát. Dĺžku deportácie (zajatia v Babylone) preto stanovil Boh na 70 rokov. A následne aj dĺžka trvania obdobia, v ktorom sa s Izraelom budú diať skutočnosti podľa Božích výnosov, ako to zjavil archanjel Gabriel a prorocky oznámil Daniel, je 70 týždňo-rokov, čiže 70-krát 7 rokov (490 rokov).
- B) Hebrejské slovo na tomto mieste znamená „obdobie siedmich“, čo môže byť sedem dní, sedem týždňov či sedem rokov.
- C) Rok, ktorý používa Daniel vo svojom proroctve, má 12 mesiacov po 30 dní, teda má 360 dní. Nazvime takýto rok pracovne „staroveký“ alebo „prorocký“ rok. Danielov „prorocký“ rok je zhruba o 5 dní kratší ako kalendárny rok podľa solárneho (gregoriánskeho) kalendára, aký používame my dnes aj na datovanie udalostí pred Kristom (pred našim letopočtom). V Danielovom proročkom roku je 1 260 dní 42 mesiacov, čo je tri a pol roka (polovica Danielovho týždňa), pozri Daniel 7:25, 12:7; Zjavenie 11:2-3, 12:6, 12:14, 13:5.

- D) Začiatok sedemdesiatich Danielových týždňov je definovaný udalosťou „*odkedy vyjde slovo navrátiť Izraela a vystaviť Jeruzalem*“. Existuje viacero kráľovských výnosov (príkazov, ediktov, dekrétov), ktoré sa týkajú návratu Židov zo zajatia. Spomeňme aspoň tri: Kýrov edikt (z roku 538 pred Kristom) týkajúci sa znovuvybudovania chrámu (2. kroník 36:22-23; Ezdráš 1:1-2, 6:3 v kontexte 5:17-6:11), Artaxerxov edikt (z roku 457 pred Kristom) týkajúci sa Ezdrášovho návratu za účelom konania bohoslužby (Ezdráš 7:11-27) a Artaxerxov edikt (z roku 444 pred Kristom) týkajúci sa znovuvybudovania Jeruzalema (Nehemiáš 2:5-8). Spomeňme ešte aj Dáriov edikt (Ezdráš 6:1-15).
- E) *Hadrián* alebo (po latinsky) *Hadrianus*, celým menom *Publius Aelius Traianus Hadrianus*. V rokoch 117 až 138 rímsky cisár z Nervovsko-antoninovskej dynastie.

Andrew Murray

Byť ako Kristus

On sám nás k tomu volá

Dal som vám totiž príklad, aby ste aj vy činili tak, ako som vám ja učinil.

Ján 13:15

Je to Pán Ježiš Kristus, Spasiteľ našich duší, ktorý hovorí tieto slová aj nám.

Vo chvíli, keď svojim učeníkom umýval nohy, sa ponížil do úlohy otroka. Tým im vykonal službu, ktorú podľa tela potrebovali, a zároveň dojímavým spôsobom vyjadril duchovný obraz očistenia od hriechov. V tomto dvojitom skutku lásky, krátko pred svojím odlúčením od nich, predstavil pred ich zrak celé dielo svojho života, ktorý bol požehnanou službou pre telo aj dušu. Keď sa znovu posadil, povedal: „Dal som vám totiž príklad, aby ste aj vy činili tak, ako som vám ja učinil.“ Všetko, čo učenci na ňom doteraz videli a zakúsili, bolo ako základné pravidlo ich budúceho života zhrnuté v krátkom slove: „Činite tak, ako som vám ja učinil.“

Tieto Spasiteľove slová platia aj pre nás. Každému, kto vie, že Pán ho obmyl od hriechov, patrí príkaz „Ako som ja vám učinil, aj vy tak činite“ s takou vážnosťou, aká patrí jednému z posledných slov toho, ktorý za nás zomrel. Pán Ježiš skutočne od každého jedného z nás

očakáva, že budeme činiť práve tak, ako činil on. To, čo on urobil pre nás a čo ešte stále každodenne robí, máme robiť aj my ostatným. On je naším vzorom vo svojej vlúdnej, odpúšťajúcej, spásnej láske; každý z nás má vyžarovať obraz nášho Majstra.

Okamžite sa vynára myšlienka: ach, ako málo som žil podľa tohto slova; ako málo som si uvedomoval, že sa to odo mňa očakáva! A predsa je on mojím Pánom, miluje ma a ja milujem jeho; nemôžem ani pomyslieť na to, že by som žil iný než jemu lúby život. Čo iné môžem urobiť, ako otvoriť srdce jeho slovu, uprene hľadiet' na jeho príklad, až kým tento obraz vo mne nevyformuje jeho božská moc a kým ma táto nezadržateľná sila neprinúti zvolat': „Pane, ako si činil ty, chcem činiť aj ja!“

Sila príkladu závisí najmä od dvoch vecí. Prvou otázkou je, či je na ňom niečo zaujímavé, pritažlivé. Ďalšou, aký vzťah máme k tomu, koho príklad nám jej ukázaný, a aký má na nás vplyv. Aká veľká je

moc, ktorá leží vo vzore nášho Pána, keď uvažujeme o týchto dvoch uhloch pohľadu!

Je teda na príklade nášho Spasiteľa niečo lákavé? Kladiem túto otázku so všetkou vážnosťou, pretože, ak to máme posudzovať podľa života mnohých z jeho učeníkov, zdá sa, ako keby to tak nebolo. Kiež by sa Božiemu Duchu podarilo otvoriť naše oči, aby sme spoznali nebeskú krásu, ktorá leží v obraze jednorodného Božieho Syna!

Vieme, kto je Pán Ježiš. Je Synom veľkého, slávneho Boha, je vo svojej podstate, sláve a dokonalosti jedno so svojím Otcom. Keď žil na zemi, mohlo o ňom byť povedané: „... zvestujeme vám ten večný život, ktorý bol u Otca a zjavil sa nám.“ V ňom vidíme Boha a môžeme si predstaviť, ako by konal Boh, keby bol na našom mieste na tomto svete. Všetko, čo je v nebesiach krásne, lúbe a dokonalé, vidíme v ňom, v podobe jeho pozemského života. Ak sa chceme dozvedieť, čo je v nebi považované za vzácne a slávne; ak chceme vidieť, čo je Božie, musíme hľadiť na Pána Ježiša; vo všetkom, čo konal, sa zjavovala Božia sláva.

Etiketa a spôsob života na dvore pozemského kráľa má vplyv na celé kráľovstvo. Odtiaľ vychádza príklad, ktorý napodobňujú všetci, ktorí patria k šľachte a k vyššej spoločnosti. Avšak príklad nebeského Kráľa, ktorý prišiel na zem a prebýval tu v tele, aby sme videli, ako môžeme na zemi žiť život podobný Bohu – ach, ako málo z jeho poddaných ho v ňom nasleduje!

Ak hľadáme na Pána Ježiša a na jeho poslušnosť vôle jeho Otca, v jeho ponížení ako služobníka nehodných ľudí či na jeho lásku, ktorú ukázal, keď vydal sám seba v obeť, vtedy vidíme to najkrajšie

a najslávnejšie, čo si vôbec dokážeme predstaviť; dokonca ani v nebi neuvidíme nič väčšie a hodné väčšieho obdivu. Nemal by nás lákať takýto príklad, ktorý nám Boh zámerne ukázal, aby sme videli? Nie je jeho napodobňovanie pre nás prítlačlivé a dosiahnuteľné? Nespočíva v slove „Lebo som vám dal príklad, aby ste, ako som ja vám učinil, aj vy tak činili“ dostatok moci, aby celé naše vnútro naplnilo svätou horlivosťou a nevýslovnou radosťou?

To však nie je všetko. Sila príkladu nespočíva len v jeho dokonalosti, ale aj v osobnom vzťahu k tomu, kto príklad dáva. Pán Ježiš neumýval nohy iných ľudí v prítomnosti svojich učeníkov; keď umýval učeníkom nohy, povedal: „Činite tak, ako som ja učinil vám.“ Práve vedomie osobného vzťahu k Pánovi Ježišovi robí toto prikázanie ešte dôraznejším. V skúsenosti toho, čo mi urobil Pán Ježiš, je sila na to, aby som aj ja mohol ísť k iným a činiť im to isté. Pán Ježiš nežiada, aby som vykonal viac, ako vykonal on pre mňa. No ani o nič menej. „Ako som ja vám učinil...“ Nežiada, aby som sa ja, jeho služobník, ponížil viac než on, hoci by to nebolo nič zvláštne, ak by to očakával od červíka, akým som ja. Avšak toto si neželá; chce iba to, aby som žil a konal tak, ako žil a konal on, môj Kráľ. On sa ponížil tak hlboko, ako je to len možné, aby mňa vykúpil a požehnal. Toto považoval za najvyššiu česť a radosť a teraz žiada mňa, aby som mal podiel na tejto cti a radosti, keď budem milovať a slúžiť ako on. Iste, keď som spoznal lásku, ktorou ma miluje, a poníženie, skrze ktoré ma táto láska mohla dosiahnuť, a tiež moc očistenia, ktorou ma obmyl, potom nemôžem inak, ako odpovedať môjmu Pánovi na jeho príkaz: „Áno, drahý Pane, ako si ty mne učinil, tak

chcem činiť aj ja.“ Skrže nebeskú láskavosť jeho veľkého príkladu a skrže Božiu plnosť lásky toho, ktorý nám ukázal svoj príklad, je jeho vzor pre nás taký prítlačlivý.

Avšak na jednu vec nesmiem zabudnúť. Silu konať ako on nedostanem skrže spomienku na to, čo Pán Ježiš raz pre mňa vykonal, ale len skrže živú skúsenosť s tým, čím je pre mňa dnes. Jeho láska musí byť pre mňa každodennou skutočnosťou, ktorej životná sila sa vo mne vylieva a skrže ktorú môžem milovať tak, ako miloval on. Nakoľko skrže Svätého Ducha poznávam, čo Pán Ježiš pre mňa koná, ako to koná a že to koná, do tej miery je pre mňa možné robiť pre iných to isté.

„Ako som ja vám učinil, aj vy tak činite.“ Aké drahé slovo! Aký slávny pohľad! Pán Ježiš vo mne zjaví Božskú moc svojej slávnej lásky, aby som šiel a preukazoval ju druhým. On požehnáva mňa, aby som ja žehnal iným. On miluje mňa, aby som ja miloval iných. On sa kvôli mne stal služobníkom, aby som aj ja slúžil druhým. On sa cele vydal za mňa, aby som sa aj ja vydával za druhých. Mám iným činiť to, čo učinil o mne – nič viac. Môžem to robiť práve preto, že On to vo mne pôsobí a nie je to nič iné ako odovzdávanie toho, čo som od neho prijal.¹⁾

Môj milostivý Spasiteľu, čo iné by som mal teraz robiť, než chváliť ťa a modliť sa! Moje srdce je premožené tvojou ponukou, že chceš vo mne zjaviť

všetku svoju lásku a moc, ak budem ochotný k tomu, aby skrže mňa mohla prúdiť aj k ostatným. Hoci s bážňou a trasením, ale aj tak plný chvály a hľbokej vďaky, v radostnej poslušnosti prijímam tvoju ponuku a hovorím: Tu som, ukáž mi, ako veľmi ma miluješ, a potom pôjdem a ukážem druhým, že ich milujem tak, ako si ty miloval mňa.

Aby som to mohol učiniť, daruj mi, prosím, dve veci: Daj mi skrže svojho Svätého Ducha, aby som jasne videl tvoju lásku ku mne, aby som spoznal, ako ma miluješ, a že tvoja láska ku mne je ti radostou a slasťou. Daj, aby som videl aj to, že v tejto láske mi dávaš seba samého, aby som v tebe mal všetko, čo potrebujem. Daruj mi to, Pane, a potom sa naučím milovať ostatných a žiť pre nich tak, ako si Ty miloval mňa a žil pre mňa.

A potom vždy, keď ucítim, ako málo lásky mám, daj mi poznať, že je to tvoja láska rozliata vo mne a nie láska môjho vlastného srdca, skrže ktorú môžem naplniť tvoj príkaz milovať tak, ako miluješ ty. Či nie som tvojím letorastom, môj nebeský Vinič? Je to plnosť tvojho života, tvojej lásky, ktorá skrže mňa vylieva požehnanie a lásku na tých, ktorí ma obklopujú. Je to tvoj Duch, ktorý mi zároveň zjavuje to, čím si pre mňa, a ktorý ma i činí schopným k tomu, čím mám byť ja pre iných v vojom mene. V tejto viere sa odvažujem povedať: „Amen, Pane, tak, ako si ty učinil mne, činím aj ja. Áno, amen.“

Poznámka

1) Ako krásne je táto skutočnosť vyjadrená v Mojžišových slovách v 4. Mojžišovej 10:32: „A stane sa, keď pôjdeš s nami, a príde to dobré, ktoré učiní Hospodin s nami, že ti tiež učiníme dobré.“ Skrátaná 2. kapitola z knihy Andrew Murray *Na podobu Ježiša Krista*. (Úvahy o požehnanom živote a našom premieňaní sa na podobu Božieho Syna). Pôvodný názov knihy v angličtine *Like Christ*. Pre misijné účely pripravila MSEJK Bratislava (2018) pod vedením zodpovedného redaktora Imricha Fülöpa. Publikované so súhlasom zodpovedného redaktora MSEJK.

Oznam

Milí odberatelia a čitatelia časopisu *Solas*!

Koncom tohto kalendárneho roku plánujeme ukončiť vydávanie časopisu *Solas* a postupne aj činnosť občianskeho združenia Solas.

Za doterajšiu podporu činnosti združenia a tvorby a vydávania časopisu Vám ďakujeme a týmto oznamom, prosíme, ukončíte svoju finančnú podporu.

Vedenie o. z. Solas a redakčná rada časopisu

Solas číslo 62, 17. ročník, 2024/1 (jar)

Časopis *Solas* vydáva občianske združenie Solas, Smreková 11, 010 07 Žilina 7.
IČO: 42064619. Je evidovaný Ministerstvom kultúry SR pod číslom EV 22/08.

Vychádza štyrikrát do roka.

Je nepredajný. Odberateľom ho zasielame bezplatne.

Číslo 62 vyšlo 4. marca 2024 v náklade: 1 130 ks.

Tlač a distribúcia: Alfa print, s. r. o., Martin, www.alfaprint.sk

Fotografie: Redakcia *Solas*

Zodpovedný redaktor: Drahoslav Vajda, <http://drahoslav.solas.sk>

Poštová adresa redakcie: Redakcia *Solas*, P. O. Box 76, 010 07 Žilina 7, Slovensko
(Address: Editorial Board *Solas*, P. O. Box 76, SK 010 07 Zilina 7, Slovakia, Europe)

Tel. číslo redakcie: +421 948 444 155

e-mail: redakcia.solas@solas.sk; solas@solas.sk
web stránky: www.solas.sk; casopis.solas.sk; blog.solas.sk

ISSN 1337-883X

SOLA SCRIPTURA
SOLUS CHRISTUS
SOLA GRATIA
SOLA FIDE
SOLI DEO GLORIA

Solas

**keď odídem a pripravím vám miesto,
prídem zase a poberiem si vás k sebe**

Jedine Bohu patří sláva

